

LA IMPORTÀNCIA DE LA CONTINUÏTAT INTERTEXTUAL EN LA TRADUCCIÓ AUDIOVISUAL

Elaboració d'un glossari per a una sèrie llarga de televisió

Autor: Oriol Canal i Palau

Tutor: Richard Samson

Semestre 2022/2023

Àmbit temàtic: Traducció i Interpretació

Línia de recerca: Traducció audiovisual – doblatge i subtitulació

Tema: La continuïtat intertextual en la traducció audiovisual

Grau en Traducció, Interpretació i Llengües Aplicades

Resum

Partint de l'interès per la continuïtat intertextual en la traducció audiovisual, s'ha plantejat conèixer el màxim de detalls possible sobre la traducció d'obres audiovisuals extenses.

Després d'entrevistar tres traductors que han treballat en sagues cinematogràfiques de franquícies extenses, s'ha procedit a elaborar un glossari terminològic breu de *One Piece*, una sèrie de televisió extensa, partint dels consells dels traductors i tenint en compte la importància dels termes i la continuïtat intertextual segons el doblatge en català.

A partir d'això s'ha procedit a la traducció dels subtítols d'un episodi de *One Piece* en el qual s'ha tingut en compte el glossari terminològic breu i, finalment, s'ha comprovat la importància de la documentació de cara a la coherència i continuïtat intertextual en la traducció d'una obra extensa.

Abstract

Based on the interest in intertextual continuity in audiovisual translation, it has been proposed to know as many details as possible about the translation of extensive audiovisual works.

After interviewing three translators who have worked on extensive franchise film sagas, a short terminological glossary of *One Piece*, an extensive television series, has been developed based on the advice of the translators and considering the importance of the terms and the intertextual continuity according to the dubbing in Catalan.

Based on this, the translation of the subtitles of an episode of *One Piece* has been carried out in which the short terminological glossary has been considered and, finally, the importance of the documentation has been verified in view of intertextual coherence and continuity in the translation of an extensive work.

Índex de continguts

1.- INTRODUCCIÓ	5
1.1.- JUSTIFICACIÓ I OBJECTIU	6
1.2.- METODOLOGIA.....	6
2.- LA CONTINUÏTAT EN LA TRADUCCIÓ.....	7
2.1.- REFERÈNCIES I METAREFERÈNCIES.....	8
2.2.- L'ELABORACIÓ DE GLOSSARIS	8
2.3.- EL CANVI DE TRADUCTOR I EL TRASPÀS DE GLOSSARIS	9
3.- ENTREVISTA AMB TRADUCTORS AUDIOVISUALS.....	10
3.1- ANÀLISI DE LES ENTREVISTES	11
4.- EL MANGA, L'ANIME I ELS FANS	13
5.- EL GLOSSARI PER A DOBLATGE EN CATALÀ DE <i>ONE PIECE</i>	15
6.- APLICACIÓ DEL GLOSSARI TERMINOLÒGIC REALITZAT	25
7.- CONCLUSIONS I LIMITACIONS EN FER AQUEST TREBALL.....	27
8.- ANNEXOS	29
8.1- ANNEX I – ENTREVISTA AMB JAVIER PÉREZ ALARCÓN.....	29
8.2- ANNEX II – ENTREVISTA AMB LLUÍS COMES.....	34
8.3- ANNEX III – ENTREVISTA AMB QUICO ROVIRA-BELETA.....	38
8.4- ANNEX IV – SUBTÍTOLS COMPLETS DE L'EPISODI 555 DE <i>ONE PIECE</i>	43
9.- BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	53

1.- INTRODUCCIÓ

La traducció és un art tan interessant com complicat i existeix des de sempre. Segons el Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC), traduir és escriure o dir en un llenguatge allò que ja ha sigut dit o escrit en un altre. Traduir, però, és resoldre problemes, problemes que van més enllà de l'índole lingüística (Hurtado, 1996). S'ha de tenir clar el públic objectiu a qui va dedicada l'obra, la capacitat d'adaptació dels elements culturals presents a l'obra i també la correcta translació de metareferències, referències a elements externs de l'obra, que pugui tenir.

Com a consumidor de continguts audiovisuals i literaris diversos he tingut sempre interès en la continuïtat en la traducció de certs termes que fan referències internes de la seva obra o que es mostren com a metareferències de productes aliens a la saga o narrativa de l'obra. Quan a *Toy Story 2* fan paròdia del "No, Luke, jo soc el teu pare" és (o hauria de ser) essencial que la traducció sigui continuïsta a com es va expressar inicialment en la pel·lícula original d'on prové la metareferència; lamentablement, hi ha ocasions en què aquestes translacions no mantenen continuïtat respecte al seu ús original. També és possible detectar errors en la traducció de termes dins d'una mateixa obra (que sol ser una saga cinematogràfica o una sèrie de televisió extensa, amb anys de diferència entre la traducció de la primera menció del terme i la traducció de la segona). Com a estudiant de Traducció, Interpretació i Llengües Aplicades (TILA) he descobert i après molts factors i tècniques traductològics importants, però he vist que no s'ha aprofundit mai del tot en la importància de la continuïtat intertextual.

Vull satisfer la meua curiositat sobre la continuïtat en la traducció audiovisual i tinc molt d'interès a veure les tècniques que empraven els traductors de grans sagues cinematogràfiques com Quico Rovira-Beleta, Javier Pérez Alarcón o Lluís Comes, per poder ser acurats amb les referències internes i externes de l'obra. També tinc molt d'interès a elaborar un glossari terminològic de la sèrie d'animació *One Piece* (un anime que té 515 episodis doblats en català i que encara es troba en emissió al Japó), sobre la seva traducció en català per a doblatge, per tal de detectar els errors de continuïtat que ha patit i poder ajudar a la persona encarregada de continuar la traducció de l'obra. La recerca per a la continuïtat és tot un repte en una sèrie de televisió tan llarga i vull fer-ne el llistat terminològic més acurat possible.

1.1.- JUSTIFICACIÓ I OBJECTIU

Malgrat que no sempre sigui així, tradicionalment, l'objectiu de tota traducció és aconseguir que l'obra traduïda sembli feta en la llengua d'arribada. La tradició i pràctica dominant en la traducció literària o audiovisual d'una obra que forma part d'una saga extensa és mantenir l'homogeneïtat intertextual per no trencar la coherència d'aquesta i desorientar el lector o l'espectador. Les situacions en què es trenca la continuïtat i es desfà aquesta coherència interna han servit de motivació de generar un petit estudi sobre la continuïtat en la traducció audiovisual, l'elaboració de glossaris terminològics i les situacions que viuen els traductors audiovisuals davant d'obres extenses amb un gran nombre de termes exclusius d'aquestes.

1.2.- METODOLOGIA

Per portar a terme aquest treball, s'ha dissenyat un glossari terminològic d'una sèrie extensa que compta amb doblatge en català, *One Piece* (que té 515 episodis i tres pel·lícules doblats en català). Els termes per fer aquest glossari, extrets del doblatge en català de la sèrie i/o de les pel·lícules, s'han escollit segons uns criteris establerts per l'autor i que s'exposen a continuació:

Criteris d'inclusió:

- Tècniques/habilitats dels protagonistes
- Patrons habituals en tècniques/habilitats que siguin freqüents
- Conceptes/organitzacions molt presents en l'obra
- Termes deixats en versió original que després passen a ser traduïts
- Termes traduïts que més tard passen a mostrar-se en versió original
- Canvis de noms propis de personatges i llocs

Criteris d'exclusió:

- Tècniques/habilitats de personatges secundaris
- Termes extrets de versions que no siguin la catalana
- Termes extrets de subtítols fets per *fansubs* (no oficials)
- Termes amb poca freqüència en la versió doblada en català

També s'han realitzat entrevistes a traductors audiovisuals que han treballat en traduccions de sèries llargues o que formen part de grans sagues literàries o cinematogràfiques per tal de saber les seves opinions sobre la continuïtat en la traducció, la dificultat en translacions d'aquesta mena, i consells per poder executar adequadament aquests tipus de feines.

2.- LA CONTINUÏTAT EN LA TRADUCCIÓ

Al llarg del grau de TILA es parla de molts aspectes que un traductor ha de tenir en compte per fer bé la seva feina. Els estudiants d'aquest grau hem pogut descobrir tota mena de tècniques i tàctiques traductològiques que han de dominar els traductors, però es parla ben poc de la continuïtat. En alguna assignatura, però, es va parlar de les memòries de traducció, les eines de traducció automàtica i els glossaris terminològics, tot i que no se centraven en la continuïtat, sinó en l'ús d'eines de traducció per facilitar la feina als professionals. No ha estat estrany que resulti complicat trobar informació sobre la continuïtat en la traducció; el més proper al concepte és la coherència terminològica.

La coherència terminològica és aquella homogeneïtat en els conceptes, verbs i ús de termes concrets dins d'una mateixa obra. Existeix la coherència conceptual, que consisteix a tenir cohesió en la traducció d'un terme que tingui diverses translacions possibles; el terme en anglès *slander*, en llenguatge jurídic, es podria traduir com *calúmnia* o *difamació*, així que cal convenir quina traducció s'emprarà i ser consistent en l'ús d'aquesta. A continuació, hi ha la coherència sobre les variants de l'idioma, que consisteix a mantenir l'obra en un mateix dialecte (llevat que sigui menester fer excepcions) i evitar disruptions terminològiques amb altres variants d'aquest, com és el cas de les variants dialectals del català. També hi ha la coherència estilística, que consisteix a mantenir una convenció sobre l'escriptura d'un terme, com és el cas de *la/el mar* o *àguila/àliga* (Turrero, 2020).

No obstant això, tot i que considero que la continuïtat terminològica va molt lligada a la coherència terminològica, també és un element que suma més variables que els que he enumerat en el paràgraf anterior. La continuïtat és una homogeneïtat de termes que va vinculada a uns jocs de paraules, referències velades o contextos particulars, dels quals després es poden fer glossaris per tal de poder mantenir una coherència terminològica. Quan es tradueix un terme s'ha de tenir en compte les possibles anteriors mencions a aquest, versions relacionades d'aquest o contextos en què aquest s'hagi presentat o si es pot alterar o no. Potser resulta més entenedor amb el següent exemple: al segon llibre de la saga de llibres de Harry Potter de J.K. Rowling, apareixen els noms dels fundadors de l'escola de màgia Hogwarts anomenats Godric Gryffindor, Helga Hufflepuff, Rowena Ravenclaw i Salazar Slytherin; aquests fundadors són traduïts en català com Nícanor Gryffindor, Hortènsia Hufflepuff, Mari Pau Ravenclaw i Sírpentin Slytherin (Escorihuela, 1999). Per coherència terminològica, tots aquests canvis han sigut mantinguts al llarg de la saga sense excepció (llibres i pel·lícules), però es presenta un error de continuïtat al llarg de la sèrie que es resol al setè de la saga: el terme *Godric's Hollow*, que és un indret que es menciona per primer cop al primer llibre de la saga com *Cau de Goldric* (Escorihuela, 1999), en un context en què no se sabia que el nom *Godric/Goldric* seria important per al futur. Al segon llibre, tenim els noms dels fundadors amb el canvi de nom de *Godric Gryffindor* per *Nícanor Gryffindor*, però val a

dir que no s'estableix cap lligam amb l'indret mencionat al primer llibre (tot i que sí que hi ha una coincidència de nom en versió original). Al setè llibre de la saga, gairebé deu anys després de les traduccions d'Escorihuela, Xavier Pàmies es troba que en l'obra es comenta que *Godric's Hollow* rep el nom a partir de *Godric Gryffindor*, així que ha d'arreglar el problema de continuïtat que la saga porta arrossegant des del segon llibre. La solució de continuïtat que presenta en l'obra és mencionar que el nom del fundador de Hogwarts és *Nícanor Goldric Gryffindor* (Pàmies, 2008).

2.1.- REFERÈNCIES I METAREFERÈNCIES

Un altre dels àmbits que s'ha tractat relativament poc al llarg de la carrera de TILA és el referencial. En el llenguatge audiovisual, entenem la intertextualitat com aquells comentaris, esdeveniments o aparicions de personatges que tenen relació amb algú o amb quelcom que ja s'ha mostrat dins de l'obra o que són externs d'aquesta. Que un personatge al tercer episodi d'una sèrie mencioni la mort d'un altre (que ha passat durant el primer episodi) és un cas de referència interna.

Pel que fa a les referències externes (o metareferències), ens trobem davant d'un element aliè a l'obra però col·locat dins d'aquesta a causa de la seva fama en la cultura popular o en els esdeveniments recents per tal de provocar una sorpresa o generar una situació inesperada per a l'espectador. Les obres que tenen un caràcter humorístic o paròdic solen anar plagades de metareferències que serveixen per exemplificar o satiritzar una situació. A Catalunya tenim un gran exemple en *Polònia*, el programa de sàtira política que té un gag musical cada setmana que fa referència a una pel·lícula o a un videoclip en particular, com el que mostrava Mariano Rajoy i Soraya Sáenz de Santamaría cantant una versió d'"A whole new world" d'*Aladdin* que descrivia com veien Espanya (*Polònia*, 2013).

És tan gran el ventall de referències internes i externes que es poden trobar en una obra que s'ha de traduir, que es pot fer molt feixuc de fer una traducció en condicions. En el cas de les referències internes és quan s'ha de recórrer als glossaris.

2.2.- L'ELABORACIÓ DE GLOSSARIS

L'existència de tants tipus d'elements referencials possibles pot espantar qualsevol que tingui encomanada la traducció d'una sèrie llarga o la continuació d'una saga de pel·lícules. No hi ha res que pugui preparar algú de cara a les metareferències, perquè poden ser tan allunyades en estil i gènere de l'obra assignada que resulta imprevisible. En el cas d'obres que tenen un patró més marcat sobre què faran paròdia, com és el cas de l'anime *Gintama* (una obra especialitzada per fer paròdia d'altres animes i mangues), més o menys es pot preveure cap on aniran les metareferències, però el ventall de sèries

que parodien i que poden parodiar és tan extens que fins i tot en aquests casos resulta impredecible. En el cas de les referències internes, la solució recau en l'elaboració de glossaris.

Segons el DIEC, un glossari és una col·lecció de glosses (mots que requereixen una explicació, especialment acompanyats d'aquesta explicació) o explicació dels mots i passatges obscurs o difícils d'un autor o d'una obra. Els glossaris multilingües, els més pràctics per als traductors, solen anar dividits segons temàtiques i es presenten amb els termes ordenats alfabèticament;

cada entrada d'un glossari ha de tenir la versió original del terme i la traducció que se li hagi donat a l'obra. Els glossaris elaborats pel TERMCAT, el centre català més gran de diccionaris terminològics i glossaris, mostra les versions del terme en totes les llengües de les quals es disposi, i d'una breu definició:

▼ arròs amb mongeta azuki

ca arròs amb mongeta azuki, n m
ca sekihan [ja], n m sin. compl.
es arroz con judías rojas, n m
es sekihan, n m
fr osekihan, n m
fr riz rouge, n m
fr sekihan, n m
en Japanese red bean rice, n
en rice with Japanese red beans, n
en sekihan, n
Cereals > Producte elaborat

Definició

Plat elaborat amb arròs i mongeta azuki cuits al vapor tots junts, de manera que la mongeta tenyeix l'arròs d'un color vermellós, que es menja en ocasions especials i celebracions familiars ja que el color vermell és símbol d'alegria al Japó.

Nota

L'arròs amb mongeta azuki és un plat típic del Japó.

Quan un traductor troba un terme complicat o que podria ser recurrent en l'obra que està traduint, hauria d'apuntar-lo al glossari de l'obra de la mateixa manera que es presenta al TERMCAT: nom traduït, nom original, altres traduccions del terme, definició del mot i una nota sobre una peculiaritat d'aquest.

Aquestes eines que el traductor ha d'elaborar per tal de tenir una translació cohesionada, continuista i homogènia li serviran sempre que les mantingui al dia i que no les perdi de cap manera. En moltes sèries de televisió extenses o sagues de pel·lícules llargues, podem observar que el traductor audiovisual ha canviat per un canvi sobtat en la traducció. Així que, què ha passat amb aquests materials de consulta que tenia l'anterior traductor?

2.3.- EL CANVI DE TRADUCTOR I EL TRASPÀS DE GLOSSARIS

En moltes sèries de televisió llargues o sagues de pel·lícules extenses hi ha un seguit de termes més o menys recurrents que, per tal de mantenir una continuïtat en la traducció, s'han de traduir sempre de la mateixa manera. Els traductors, però, som persones i podem cometre errors. A tall d'exemple, a l'anime *Inuyasha*, es pot detectar un canvi de traducció en la terminologia entre dues tandes d'episodis que es van doblar amb poc temps de diferència. A la primera tanda, els primers trenta episodis, les tècniques i les armes mantenien els noms de la versió original (per exemple, l'espasa *Tessaiga* o la

tècnica *sankon tesso*), mentre que en la tanda posterior, eren totes traduïdes en català: l'espasa d'*Ullal de Ferro* i la tècnica *urpes d'acer*. Més endavant, es tornaven a deixar els termes en japonès, així que hi havia poca consistència en la traducció. El rumor darrere d'això, entre els espectadors, és que hi havia hagut un seguit de canvis de traductor o un canvi de criteris d'aquest. Des del moment en què se sospita del canvi de traductor, entre els espectadors també sorgeix el dubte sobre si el traductor anterior ha cedit els seus glossaris a l'actual.

Per resoldre el dubte sobre quina seria la millor manera de mantenir aquesta continuïtat durant l'estada d'un sol traductor o durant el canvi de traductors (respecte al traspàs de glossaris), he fet un seguit d'entrevistes a traductors audiovisuals professionals que trobareu a continuació.

3.- ENTREVISTA AMB TRADUCTORS AUDIOVISUALS

A continuació, s'han fet un seguit d'entrevistes a tres traductors audiovisuals que han treballat en la traducció per a doblatge i/o subtítols d'obres que formen part de sagues extenses i que, per tant, són interessants per a l'estudi d'aquest treball sobre la continuïtat intertextual, en tant que l'objecte d'estudi d'aquest TFG, la continuïtat intertextual a *One Piece*, es tracta directament de la traducció d'una obra extensa.

El primer entrevistat és Javier Pérez Alarcón, un traductor audiovisual i ajustador graduat en Traducció i Interpretació per la Universitat Jaume I. Des de 2018 forma part del claustre del Màster en Traducció Audiovisual de la Universitat Europea de València. Ha traduït més de 275 obres, entre les quals cal destacar les que formen part de grans franquícies com, per exemple, la traducció per a subtítols d'*El Mandaloriano* i *El libro de Boba Fett* (sèries de l'univers de *Star Wars*), i de *Sandman* (sèrie que adapta la saga de còmics homònima), i la traducció per a doblatge de *Hellboy* (que adapta la saga de còmics homònima) i *Star Trek: The Animated Series* (sèrie de l'univers de *Star Trek*).

El segon entrevistat és Lluís Comes i Arderiu, un traductor, ajustador i lletrista audiovisual. Ha traduït més de 500 obres, entre les quals cal destacar la traducció en català per a doblatge de les tres pel·lícules d'*El senyor dels anells* i la primera d'*El Hòbbit* (saga cinematogràfica que adapta l'obra literària homònima de Tolkien), les vuit pel·lícules de la saga de *Harry Potter* (que adapta l'obra homònima de J.K Rowling) i els episodis II, III, VII, VIII, IX i la pel·lícula *The Clone Wars* de l'extensa saga de *Star Wars*, a més de la traducció en castellà de *Star Wars: Rogue One*.

El tercer entrevistat és Quico Rovira-Beleta, un traductor audiovisual llicenciat en Biologia per la Universitat de Barcelona. Ha traduït més de 1.700 obres, entre les quals cal destacar la traducció per a doblatge en castellà de la saga de *Star Wars* (episodis I, II, III, VII, VIII i IX, la pel·lícula *Han Solo: Una historia de Star Wars* i diverses sèries de la franquícia, com *The Mandalorian* o *Star Wars Rebels*) i la trilogia de pel·lícules modernes

de *Star Trek* i cinc de les seves pel·lícules dels anys noranta. També ha sigut traductor de la casa Marvel (tant de pel·lícules de Fox, Sony o Disney) en vuit films de *Spider-Man*, les tres de *Los 4 fantásticos*, les dues de *Doctor Strange*, i la sèrie *Loki*.

Les entrevistes, que podeu trobar completes als annexos del treball, contenen les mateixes preguntes entre els tres entrevistats. L'anàlisi de les tres entrevistes es pot trobar a continuació.

3.1- ANÀLISI DE LES ENTREVISTES

Ha traduït per a doblatge un seguit d'obres que formen part de sagues extenses. És complicat traduir aquesta mena d'obres? Li és accessible el material de consulta en l'idioma amb què tradueix?

Els tres traductors convenen que una de les dificultats en la traducció d'obres que formen part de sagues extenses o franquícies rau en la documentació i en el temps que es pugui dedicar a documentar-se adequadament per poder mantenir una continuïtat intertextual. S'agilitza molta feina si les editorials faciliten el material de consulta en format digital i en els idiomes necessaris per a la traducció de l'obra: la versió original i la versió en l'idioma meta. Ara bé, de vegades els materials de consulta no estan disponibles en plataformes o vies oficials i encara costa més respectar la continuïtat, o hi ha obres que han tingut diverses traduccions d'un mateix terme i cal decidir quina traducció seguir per a la intertextualitat de la nova obra (sent, habitualment, les que encaixin millor en boca per a l'ajust, i les més actuals perquè a l'espectador li resulti familiar).

Un cop ha pogut consultar el material que forma part de l'univers de l'obra que està traduint, escriu glossaris terminològics amb les traduccions que s'havien fet anteriorment o fa canvis d'alguna mena?

Els traductors de vegades treballen en projectes que formen part d'una gran saga, però no han traduït totes les obres que l'engloben. En casos de grans produccions, com el cas de Marvel, *Star Wars* o sagues d'animació com *Gru, el meu dolent favorit* i *Shrek*, hi ha glossaris penjats en un núvol (només accessibles per als qui treballen en el projecte), que tenen tots els termes emprats al llarg de la franquícia. A més, aquests glossaris s'han d'actualitzar a mesura que es treballa en la traducció d'aquestes obres, per mantenir-los al dia perquè si en un futur hi ha un canvi de traductor, aquest no hagi de començar la feina de zero. En projectes més petits com les sèries, molt sovint el traductor ha de fer els glossaris de zero i han de reveure tot el material que tingui a veure amb l'obra que tradueix per poder elaborar el llistat terminològic.

Es fa difícil ser continuïsta en la traducció d'una pel·lícula respecte a les traduccions que venen de llibres, còmics o videojocs?

Pel que fa a la facilitat de mantenir la continuïtat intertextual respecte còmics o llibres, si la productora de la pel·lícula o sèrie i l'editorial dels llibres o còmics originals, arriben a un acord i es vol que la terminologia sigui la mateixa (que sempre se sol voler), aquestes faciliten o bé glossaris terminològics, o bé el material original en formats digitals, que, com s'ha comentat abans, agilitzen molt la tasca de recerca.

Hi ha qui considera que els canvis en la traducció d'una obra extensa es deuen al canvi de traductor que hi hagi pogut haver. Creu que la culpa és completament del nou traductor, o que hi ha motius de pes per fer els canvis?

Els tres traductors convenen que els canvis de traducció dins d'una franquícia solen venir més per decisions comercials del client que ha contractat la traducció, sobretot si els termes surten als títols de les obres, com són el canvi de "Steven Extraño" a "Steven Strange" o el d'"Esbirros" per "Mínions", que formen part d'una marca registrada i han de sortir com la productora ho desitgi. També es pot donar que hi hagi una mala traducció i que fins que no s'homogeneïtzi hi hagi un canvi de traducció greu, com el cas dels episodis IV, V i VI de *Star Wars*, que tenien termes que van ser canviats per a tots els productes posteriors (com "el reverso tenebrosos" per "el lado oscuro").

Ha pogut consultar dubtes directament amb traductors anteriors o ha tingut accés als seus glossaris de traducció? És freqüent el contacte entre traductors d'una mateixa saga?

Javier Pérez Alarcón comenta que només ha rebut un glossari d'un altre company al llarg de la seva carrera i era un sobre *Star Trek* d'en Quico Rovira-Beleta, i que la majoria de vegades els ha hagut de començar des del principi. En Quico Rovira-Beleta tampoc va comptar amb glossaris cedits per anteriors traductors, i que en casos com *Fast & Furious* va haver de veure's les pel·lícules anteriors a la que traduïa per poder elaborar un glossari. A més a més, com que hi ha els contractes de confidencialitat, resulta molt complicat poder demanar ajuda a altres traductors del mateix projecte, llevat que la productora ho permeti o que treballin amb el traductor fent-ne l'ajust.

Creu que mitjançant memòries de traducció col·lectives es podria facilitar la traducció d'aquesta mena d'obres? Quina podria ser la solució, si no?

Tots tres traductors convenen que les memòries de traducció queden descartades en la traducció audiovisual. Que un programa marqui les coincidències del text amb què treballa el traductor amb altres textos anteriors només seria d'utilitat per ubicar les traduccions anteriors, però per això ja hi ha programes indexadors com el que ve per defecte a Windows o el Copernic, que permeten cercar termes concrets entre diversos textos.

Les eines de traducció assistida són d'ajuda o un obstacle quan s'intenta ser continuista en la translació terminològica entre obres d'un mateix univers?

Cap dels tres traductors fan servir eines de traducció assistida; consideren que la traducció audiovisual és viva i natural i una eina d'aquesta mena limitaria molt la feina. Això sí, tots tres convenen que seria més útil disposar de glossaris compartits amb altres traductors de la franquícia, glossaris tancats al públic.

És partidari d'emprar fonts com les wikis o els consells dels seus seguidors a les xarxes socials?

Els consells dels seguidors no s'han de seguir llevat que realment tinguin raó en alguna cosa mal traduïda, i no és quelcom que passi gaire. Les wikis temàtiques de cada sèrie o pel·lícula, en canvi, són útils per poder ubicar primeres aparicions o mencions de termes que siguin essencials per a la traducció de l'obra, però només s'han de fer servir per això, per a la recerca; alguns barregen termes castellans i llatinoamericans, així que no se'ls pot fer servir de font fiable. Les millors fonts són les que et puguin garantir la productora o les editorials, i, és clar, les obres ja traduïdes de la franquícia.

Considera la continuïtat referencial un element clau en la traducció?

Tots tres consideren la continuïtat intertextual un element clau en la traducció. Cada vegada hi ha més sagues de pel·lícules que s'expandeixen entre pel·lícules, videojocs, sèries i és essencial i lògic que si hi ha set obres dins d'un mateix univers, no hi hagi set traduccions diferents. Com a traductor cal mantenir la mateixa sensació que es transmet en la versió original, i això també remet a les referències i a la coherència de l'obra. No ser consistent amb la traducció d'altres materials relacionats fa que l'espectador es confongui o que s'enfadi per la feina feta. De vegades aquesta traïció a la continuïtat ve derivada de tercers, com que una editorial no doni els drets d'ús de la terminologia per a la seva pel·lícula, o que el client faci canvis en la traducció, però sempre és (o hauria de ser) essencial documentar-se adequadament per poder ser coherent amb la intertextualitat.

4.- EL MANGA, L'ANIME I ELS FANS

Aquest treball centra el seu estudi a la continuïtat intertextual en la traducció audiovisual d'obres extenses i neix també gràcies a l'interès de l'autor per al món manganime i una sèrie en concret: *One Piece* (una sèrie extensa, al cap i a la fi). Tanmateix, ara que el treball comença a especificar-se més en l'exemple de la traducció d'un anime extens, és necessari parlar del manga, l'anime i els fans.

Entenem com a manga aquell còmic originari del Japó, apte per a totes les edats i amb un immens ventall de temes i gèneres, com l'acció, el romanç, el terror o els esports, entre molts altres. L'anime és el terme que defineix la versió animada del manga, l'adaptació del còmic en format animació destinat a la televisió o el cinema. El manganime és un terme que remet als dos anteriors com a un element global. Els

mangues més famosos i amb més èxit solen tenir assegurada l'adaptació en format anime i, si són molt comercials dins i fora del Japó, també solen tenir un seguit de pel·lícules amb més o menys vinculació a la història principal de la sèrie. Aquesta mateixa fama és la que es tradueix en nombre de seguidors i fans.

L'anime és a Catalunya des dels orígens de TV3, i avui dia continua tenint molt de pes, com es pot comprovar amb el canal SX3 (l'antic Super3), que va estrenar-se l'octubre de 2022 amb tres animes nous (*Haikyū*, *Guardians de la Nit* i *Inazuma Eleven*) i que durant el passat Manga Barcelona va anunciar dos animes més (*Sakura, la caçadora de cartes: les cartes transparents* i *Black Clover*) i el doblatge de nous episodis d'*El detectiu Conan*. El manga va aparèixer per primer cop a Catalunya uns vint anys abans que el primer anime, en el número 137/138 de Cavall Fort de 1968. El manganime s'ha estès arreu del món i, amb l'arribada de l'Internet, el fenomen fan s'ha inflat encara més. Actualment, és difícil no trobar wikis, fòrums o webs temàtics de qualsevol sèrie.

Les wikis són enciclopèdies en línia escrites per i per a fans; solen ser de temàtiques molt diverses, n'hi ha de manganime i també de videojocs, sèries de televisió o sagues de pel·lícules. Els redactors de les wikis catalanes solen prendre de referència la traducció oficial de la seva temàtica per tal d'elaborar els seus articles, tot i que en algunes situacions han de traduir termes de l'anglès o d'altres fonts vist que la traducció oficial no engloba tots els continguts de la temàtica en qüestió. Un exemple d'això és la wiki de *One Piece* en català: els redactors fan servir la terminologia oficial del doblatge en català per als articles que tenen contingut dels primers 516 episodis de la sèrie, però després han de traduir d'altres fonts (la wiki castellana o l'anglesa) per tal de tractar el contingut posterior a l'episodi 517.

Els fòrums són espais de debat i, en el món del manganime, serveixen com a punt de trobada per a tots els fans d'una sèrie en determinat idioma. Pirate-King, fòrum necessari per a aquest TFG, és un espai on els seus usuaris debaten sobre el manga i l'anime de *One Piece*, però que inclou seccions en particular on membres del fòrum pengem material extra. La usuària H-Samba, per exemple, es dedica a agafar els capítols del manga en japonès i fer-ne una transcripció en castellà en forma de guió. Gràcies a aquests guions traduïts directament de la font original, els usuaris de Pirate-King poden cercar frases o referències concretes del manga sense haver de sortir del fòrum.

Per acabar, les pàgines web temàtiques són altres espais a part dels fòrums que mostren tota mena de continguts relacionats amb una matèria concreta. Hi ha llocs web com *One Piece Català* o *Doctor Who Català*, fetes per i per a fans, que ofereixen els episodis de *One Piece* i *Doctor Who* en català, en línia i de franc. Aquestes webs infringeixen el copyright, però estan pensades per tal que els fans puguin accedir a un material que no poden trobar a cap plataforma ni en format DVD o Blu-Ray.

5.- EL GLOSSARI PER A DOBLATGE EN CATALÀ DE *ONE PIECE*

One Piece és un manga d'Eiichiro Oda, que va publicar el seu primer capítol al Japó el 22 de juliol de 1997. El 20 d'octubre de 1999 es va estrenar al Japó la seva adaptació en format anime i el 2 de març de 2006 aquest anime es va estrenar a Catalunya a través del canal 3XL. Es tracta d'un manganime d'acció i aventures, un tipus d'obres caracteritzat pels combats; aquesta mena de sèries presenta uns protagonistes que tenen poders o habilitats concrets i que fan servir estils de lluita caracteritzats per les tècniques d'atac i patrons concrets de lluita que es van millorant i ampliant-se al llarg de la història. Han passat vint-i-cinc anys des del naixement d'aquesta obra, i encara ara es publica; el manga supera ja els 1000 capítols editats i l'anime, els 1000 episodis emesos.

Després de diverses aturades en l'emissió de l'anime, el 2014 es van emetre els darrers episodis en català, convertint el doblatge en català en quin ha dut més episodis de tot Espanya i en un dels que havia traduït més episodis de tot el món, pels volts de 2010. Actualment, aquesta obra té 515 episodis¹ i tres pel·lícules (*One Piece Gold*, *One Piece Estampida* i *One Piece Film Red*²) doblats en català.

Com que l'obra es va anar emetent per tandes d'episodis al llarg de vuit anys, hi ha determinats canvis en la traducció que semblen impulsats per algun canvi de traductor o de criteris terminològics. Aquestes inconsistències generen imprecisions en l'ús de les tècniques i problemes de comprensió d'alguns termes concrets i de caràcter troncal de la sèrie. L'activitat central d'aquest treball consisteix a realitzar un glossari terminològic per a la traducció en català de *One Piece* format per quinze fitxes on apareixen els termes o patrons de lluita més habituals de la sèrie, la seva traducció (en català i en anglès), la ubicació dins la sèrie, una breu explicació sobre les característiques del terme i incoherències en la continuïtat que presenta al llarg de la sèrie.

Per poder ubicar ràpidament els termes del glossari entre els episodis doblats en català, s'ha fet una recerca consistent en els passos següents:

¹ *One Piece* es va emetre en català fins a l'episodi 516, però el 492 no es va emetre ni doblar mai atès que era un especial *crossover* amb la sèrie *Toriko*.

² *One Piece Film Red* es va estrenar el 3 de novembre de 2022. Es va incloure en aquest treball pels errors de continuïtat que presenta, tot i que el 17 de novembre de 2022, durant l'emissió en directe d'*El Racó del Manga*, Manu Guerrero (responsable de Selecta Visión) va dir que la pel·lícula tindria redoblats per a la versió domèstica que servirien per esmenar alguns errors de continuïtat. Els errors que es tracten en les pàgines següents són de l'emissió per a cinema i pot ser que no apareguin als DVD/Blu-ray.

Com ubicar termes

ordre que s'ha seguit

Que parteix de l'ordre de traducció i de fonts documentals següent:

Les fitxes terminològiques resultants d'aquesta recerca han sigut les següents:

1.	<p>Català: canó del 36</p> <p>Japonès: 三十六煩惱ポンド鳳 Sanjūroku Pondo Hō</p> <p>Anglès: 36 Pound Phoenix</p> <p>Primera aparició: episodi 170</p> <p>Descripció i significat(s): La tècnica presenta un patró al llarg de la sèrie. Hi ha diverses variants com el <i>canó del 72</i> (episodi 286) o el <i>canó del 1080</i> (episodi 942). <i>Pondo Hō</i> presenta un joc de paraules. <i>Pondo</i> es pot traduir com “calibre” o “desig”, i <i>Hō</i> com “canó” o “fènix”. En el primer episodi que apareix, el 170, hi ha un diàleg que facilita que la traducció sigui més propera a les armes que als desitjos: en Zoro, el personatge que executa l’atac, diu que apunta el seu rival amb un canó.</p> <p>Gravetat: És un terme recurrent, però no és troncal. Si no hi ha continuïtat, l’espectador no pot detectar el patró que va en augment al llarg de la sèrie.</p> <p>Continuïtat: La tècnica es presenta a l’episodi 170 com a 36, i a l’episodi 286 (en variant de <i>canó del 72</i>) com a <i>desig de fènix</i>. Ambdues traduccions es contradueixen pel que fa al criteri de traducció de <i>Pondo Hō</i>. A partir de l’episodi 296, la tècnica es tradueix com a <i>canó del 36</i> i totes les seves variants apareixen en episodis posteriors sota el patró <i>canó del (número)</i>.</p> <p>Traducció recomanada: canó del 36</p>
----	---

2.	<p>Català: estil de tres katanes</p> <p>Japonès: 三刀流 Santōryū</p> <p>Anglès: Three Sword Style</p> <p>Primera aparició: episodi 3</p> <p>Descripció i significat(s): La tècnica presenta un patró al llarg de la sèrie. A l’inici mostrat com <i>estil de tres sabres</i>, el terme té diverses variants, com l’<i>estil de dos sabres</i> (episodi 19), l’<i>estil d’un sabre</i> (episodi 119), l’<i>estil sense sabres</i> (episodi 212) i l’<i>estil de nou sabres</i> (episodi 300). <i>Santōryū</i> és un terme japonès que vol dir literalment “estil de tres espases/fulles”. Dins la sèrie és un estil de combat amb tres armes de tall (qualsevol mena d’espasa) que s’executa amb una a cada mà i, la darrera, a la boca. Hi ha altres estils de lluita que varien en nom en funció del nombre d’espases, seguint el patró numeral al nom que consisteix en (número)-<i>tōryū</i>, tenint així el <i>Kyūtōryū</i> (estil de nou espases), el <i>Nitōryū</i> (estil de dues espases) o l’<i>Itōryū</i> (estil d’una espasa) entre altres combinacions.</p> <p>Gravetat: És un terme recurrent i troncal. Hi ha espadatxins amb més o menys espases al llarg de la sèrie i aquest tipus d’estils de lluita necessiten una continuïtat.</p> <p>Continuïtat: A partir de l’episodi 291, la traducció del terme varia a <i>estil de tres katanes</i>, aparentment perquè el personatge que domina aquest estil usa katanes i no sabres.</p> <p>Traducció recomanada: estil de tres katanes</p>
----	--

3.	<p>Català: bala mortal (...)</p> <p>Japonès: 必殺 Hissatsu (...) 星 Boshi</p> <p>Anglès: Special attack (...)</p> <p>Primera aparició: episodi 12</p> <p>Descripció i significat(s): Aquest patró apareix al llarg de la sèrie. Hi ha un personatge que és tirador i executa les seves tècniques emprant aquest patró. Sempre apareix el terme <i>boshi</i> (traduït literalment com “estrella”), i sol anar acompanyat del terme <i>hissatsu</i> (traduït literalment com “mort assegurada”). Més endavant, s’afegeix el terme <i>midori</i> (que vol dir “verd”) al patró, derivant-lo en <i>hissatsu: midori boshi</i> (literalment: mort assegurada, estrella verda).</p> <p>Gravetat: És un terme recurrent i troncal. Totes les tècniques de tir del personatge tenen aquest terme a l’inici.</p> <p>Continuïtat: Aquest patró és traduït com <i>bala mortal</i>, <i>atac mortal</i> o <i>estrella mortal</i>. A la primera aparició del patró, l’episodi 12, es tradueix com “la meva especialitat”. El <i>hissatsu tamago boshi</i> (literalment, mort assegurada, estrella d’ou), es tradueix a l’episodi 41 com <i>tret d’ou</i>, i el <i>hissatsu</i> es tradueix com <i>tir especial</i> a l’episodi 17. A l’episodi 297, es tradueix com <i>atac mortal</i> per a la tècnica <i>Hissatsu Hiwamari Boshi</i>, traduïda en l’episodi com <i>Atac mortal del gira-sol</i>. A l’episodi 360, el <i>Hissatsu Ageha Ryuusei Boshi</i> es tradueix com <i>Bala mortal, tirada amb cua d’oreneta</i>. A la pel·lícula <i>One Piece Estampida</i>, la tècnica <i>Hissatsu Midori Boshi: Impact Wolf</i> és traduïda com <i>Bala especial, estrella verda: impacte de llop</i>. Mentre que a <i>One Piece Film Red</i> s’executa una tècnica anomenada <i>estrella explosiva giratòria</i>.</p> <p>Traducció recomanada: bala mortal / estrella mortal</p>
----	--

4.	<p>Català: nou, épaule</p> <p>Japonès: 首肉コリエ Korie, 肩肉エポール Epōru</p> <p>Anglès: Collier Coup, Épaule Sprawl</p> <p>Primera aparició: episodi 40</p> <p>Descripció i significat(s): Un dels protagonistes de la sèrie, en Sanji, executa unes puntades de peu molt potents que en versió original estan en francès. Les tècniques d’en Sanji solen mantenir aquest patró, però de vegades alternen el francès amb l’anglès, com la tècnica <i>collier shoot</i> (literalment, <i>puntada al coll</i>), traduït en el doblatge en català com <i>cop al coll</i>.</p> <p>Gravetat: El Sanji és un personatge principal de la sèrie i aquest patró d’atacs és el que té en la majoria de tècniques que executa.</p> <p>Continuïtat: A l’episodi 40, estranyament, es mostra la tècnica <i>collier</i> traduïda com <i>nou</i> (amb metonímia entre el coll i la nou del coll), però <i>épaule</i> es mostra en francès. Rarament succeeix, però el patró manté que totes les tècniques del Sanji siguin traduïdes del francès al català i que la majoria són parts del cos. A l’episodi 298 apareix una tècnica d’en Sanji en francès i que manté el patró de les parts del cos, la <i>diable jambe</i>, traduïda en català com <i>cama del diable</i>. A <i>One Piece Film Red</i> apareix tant com a <i>cama del diable</i>, com a <i>jambe diable</i>, així com la tècnica <i>collier shoot</i> apareix en versió original, i no traduïda seguint el patró.</p> <p>Traducció recomanada: nou, espatlla (sempre traduït)</p>
----	--

5.	<p>Català: ultrapíndola</p> <p>Japonès: ランブルボール Ranburu Bōru</p> <p>Anglès: Rumble Ball</p> <p>Primera aparició: episodi 88</p> <p>Descripció i significat(s): Hi ha una droga que permet transformar un dels protagonistes en un seguit de formes. El fàrmac es diu <i>Rumble Ball</i> en japonès i en català es va traduir com <i>ultrapíndola</i>. Quan aquest personatge canvia de forma, cada nova transformació té un patró en japonès consistent en (<i>nom de la forma</i>) + <i>point</i>, com per exemple el <i>horn point</i> (una transformació en què li creixen les banyes). En català es va optar per traduir el patró de transformacions com <i>ultra+(nom de la forma)</i>, en referència al fàrmac. El <i>horn point</i> és traduït com <i>ultrabanyes</i>.</p> <p>Gravetat: Tot i que el personatge en qüestió no és dels que lluitin més, l'<i>ultrapíndola</i> és un terme molt important vinculat a ell i a la seva història.</p> <p>Continuïtat: El patró <i>ultra+(nom de la forma)</i> es manté al llarg de tota la sèrie. L'excepció és a <i>One Piece Film Red</i>, on la forma <i>Guard Point</i> és traduïda com <i>Punt de Guàrdia</i> (i no <i>ultradefensa</i>, com a la sèrie) i la forma <i>Kung Fu Point</i> (que no ha aparegut a la sèrie) se salta el patró i és traduïda com <i>Punt Kung Fu</i>.</p> <p>Traducció recomanada: ultrapíndola i patró ultra-(forma)</p>
----	--

6.	<p>Català: temps de núvols</p> <p>Japonès: クラウディ = テンポ Kuraudi Tenpo</p> <p>Anglès: Cloudy Tempo</p> <p>Primera aparició: episodi 117</p> <p>Descripció i significat(s): Hi ha un personatge que fa servir tècniques climàtiques que segueixen el patró (<i>nom de fenomen atmosfèric en anglès</i>)+<i>tempo</i> (<i>temps</i> en italià) i que en català es tradueix habitualment com <i>temps de (fenomen admosfèric en català)</i>. El <i>Cloudy Tempo</i> que apareix a l'episodi 117, és traduït com <i>temps de núvols</i>. El patró de vegades es trenca quan en la traducció es fa massa artificial de mantenir, com és el cas del <i>Fine Tempo</i>, que també apareix a l'episodi 117, que és traduït com <i>bon temps</i>.</p> <p>Gravetat: Totes les tècniques del personatge depenen d'aquest patró.</p> <p>Continuïtat: Al llarg de la sèrie es manté aquest patró. A l'episodi 173 la Nami fa servir la tècnica <i>Fog Tempo</i>, traduïda com <i>temps de boira</i>. A l'episodi 268, la tècnica <i>Thunderbolt Tempo</i> és traduïda com <i>temps de llamps i trons</i>. A <i>One Piece Film Red</i> no se segueix el patró amb el <i>Mirage Tempo</i>, traduït com <i>Miratge del Temps</i>, però sí que es manté amb una tècnica nova anomenada <i>Temps de Brisa d'en Zeus</i>.</p> <p>Traducció recomanada: temps de núvols</p>
----	---

7.	<p>Català: Gear Second</p> <p>Japonès: ギア2セカンド Gia Sekando</p> <p>Anglès: Gear Two</p> <p>Primera aparició: episodi 272</p> <p>Descripció i significat(s): En Ruffy, el protagonista, té un seguit de tècniques que milloren a partir de certes mecàniques d'atacs, els <i>gears</i>. El <i>Gear Second</i>, escrit en anglès en la versió original japonesa, és la primera de les mecàniques</p>
----	--

	<p>i té un nom que sembla provenir de les marques de la bicicleta (relacionant així que la mecànica anterior era la “primera marxa”, i aquesta, la segona). En el doblatge en català, aquestes mecàniques presenten un patró numeral des de l’aparició del <i>Gear Second</i>, i, en el doblatge en català, mantenen els seus noms en versió original: <i>Gear Second</i>, <i>Gear Third</i> i <i>Gear Fourth</i>.</p> <p>Gravetat: Des de l’episodi 272, la majoria d’atacs d’en Ruffy són de les mecàniques <i>gear</i>, així que és un patró troncal des de llavors.</p> <p>Continuïtat: El <i>Gear Second</i> (que apareix a l’episodi 272), i el <i>Gear Third</i> (que apareix a l’episodi 288), s’han anomenat sempre així durant el doblatge en català de la sèrie. Això no obstant, en el doblatge en català de la pel·lícula <i>One Piece Gold</i>, les mecàniques <i>Gear Third</i> i <i>Gear Fourth</i> són traduïdes literalment com <i>Tercera marxa</i> i <i>Quarta marxa</i>, sent les primeres i úniques vegades que succeeix en el doblatge de la sèrie i les pel·lícules. Per a <i>One Piece Estampida</i>, en canvi, es reprèn la terminologia de la sèrie i el <i>Gear Fourth</i> manté el nom en anglès.</p> <p>Traducció recomanada: <i>Gear Second/Third/Fourth</i></p>
--	--

8.	<p>Català: Pistola Jet de Goma Goma</p> <p>Japonès: ゴムゴムのJETジェット銃ピストル <i>Gomu Gomu no Jetto Pisutoru</i></p> <p>Anglès: Gum-Gum Jet Pistol</p> <p>Primera aparició: episodi 273</p> <p>Descripció i significat(s): Des de l’inici de la sèrie, les tècniques d’en Ruffy tenen un patró en japonès: <i>gomu gomu no</i> + (nom d’objecte/arma en anglès), que es tradueix en català com (nom d’arma/objecte en català) + <i>de goma goma</i>. A partir de l’episodi 272, quan s’introdueix la mecànica del <i>Gear Second</i>, les tècniques d’en Ruffy augmenten de velocitat, i s’introdueix una partícula nova al patró d’atacs (sempre que siguin de la mecànica <i>Gear Second</i>): el terme anglès <i>Jet</i>, resultant en el patró en versió original <i>gomu gomu no jet</i> + (nom d’objecte/arma en anglès), i que es tradueix al llarg del doblatge en català com (nom d’objecte/arma en català) + <i>jet de goma goma</i>. A tall d’exemple, la <i>Gomu Gomu no Jet Pistol</i>, en el doblatge en català és <i>Pistola Jet de goma goma</i>.</p> <p>Gravetat: Des de l’episodi 272, la majoria d’atacs d’en Ruffy són de les mecàniques <i>gear</i>. Les tècniques del <i>Gear Second</i> tenen sempre el <i>Jet</i>, així que és un patró important des de llavors.</p> <p>Continuïtat: El patró de les tècniques d’en Ruffy s’ha mantingut sempre igual al llarg dels 515 episodis doblats en català. Això no obstant, per al doblatge de <i>One Piece Gold</i>, la tècnica <i>Gomu Gomu no Jet Pistol</i> es va traduir com <i>Pistola de propulsió de goma goma</i>, traduint el terme <i>Jet</i>, així com es va traduir <i>Gear Third</i> com <i>Tercera marxa</i>. A <i>One Piece Gold</i> es recupera la terminologia de la sèrie i torna a aparèixer el patró (nom d’X en català)+ <i>jet de goma goma</i>, amb la <i>Colobrina Jet de Goma Goma</i> (<i>Gomu Gomu no Jet Culverin</i> en versió original). A <i>One Piece Film Red</i>, però, hi ha un error en una <i>Ràfega Jet de Goma Goma</i> (<i>Gomu Gomu no Jet Gattling</i> en japonès), no es va dir el terme <i>Jet</i>.</p> <p>Traducció recomanada: Patró (atac) + (jet) de goma goma</p>
----	---

9.	<p>Català: Armada</p> <p>Japonès: 海軍 Kaigun (“Marine” als cartells)</p> <p>Anglès: Navy</p> <p>Primera aparició: episodi 1</p> <p>Descripció i significat(s): L’Armada és la força militar marítima sota les ordres del Govern Mundial, a l’univers de <i>One Piece</i>. Els soldats que hi treballen estan organitzats en divisions segons el seu rang. Aquests rangs es tradueixen literalment del japonès: <i>Taisa</i>, vol dir <i>capità</i>, i així es tradueix en el doblatge en català, com també passa amb els <i>almiralls</i>, <i>Taishō</i>, o els <i>vicealmiralls</i>, <i>Chūjō</i>.</p> <p>Gravetat: Es tracta d’un terme troncal a <i>One Piece</i>. L’Armada representa l’enemic principal i recurrent de la sèrie i apareix al llarg de tot l’anime i totes les pel·lícules.</p> <p>Continuïtat: En la majoria d’episodis on apareix el terme en el doblatge en català, s’ha respectat la traducció com a <i>Armada</i>. També es va respectar en les dues primeres pel·lícules doblades, <i>One Piece Gold</i> i <i>One Piece Stampida</i>. En algun episodi, com el 132, el terme és traduït com <i>Marina</i>, com també passa a <i>One Piece Film Red</i>, on es diu <i>Marina</i> i els soldats de l’Armada, <i>mariners</i>.</p> <p>Traducció recomanada: Armada</p>
----	--

10.	<p>Català: els Quatre Emperadors</p> <p>Japonès: 四皇 Yonkō</p> <p>Anglès: Four Emperors</p> <p>Primera aparició: episodi 314</p> <p>Descripció i significat(s): Els Quatre Emperadors, o Quatre Emperadors del Mar, són quatre pirates de gran influència i poder que controlen els mars més perillosos de <i>One Piece</i>, i també són els més propers a trobar el tresor homònim. <i>Yonkō</i> vol dir literalment Quatre Emperadors.</p> <p>Gravetat: A partir de l’episodi 516, els Quatre Emperadors esdevenen els enemics principals de la sèrie, juntament amb l’Armada. Aquest títol és molt recurrent i va apareixent des de la seva primera aparició, a l’episodi 314.</p> <p>Continuïtat: Des de la seva aparició a l’episodi 314 que el terme ha aparegut alternat en català com <i>Quatre Emperadors</i> i amb el seu nom original, <i>Yonko</i>. Un exemple d’això és el capítol 375, on es menciona un dels Quatre Emperadors, en Kaido, com <i>el yonko Kaido</i>. Això també succeeix en tandes més avançades i d’anys posteriors com a l’episodi 434, on també es menciona el Kaido com a <i>yonko Kaido</i>. En canvi, per al doblatge de les pel·lícules <i>One Piece Stampida</i> i <i>One Piece Film Red</i>, el terme només apareix en català com <i>Quatre Emperadors</i>.</p> <p>Traducció recomanada: els Quatre Emperadors</p>
-----	---

11.	<p>Català: els Set Guerrers del Mar</p> <p>Japonès: 王下七武海 Ōka Shichibukai</p> <p>Anglès: the Seven Warlords of the Sea</p> <p>Primera aparició: episodi 31</p> <p>Descripció i significat(s): Els Set Guerrers del Mar, o Set Grans Guerrers del Mar, són set corsaris que tenen immunitat davant la llei a canvi de ser al servei directe del Govern Mundial i acatar les seves ordres. Principalment, són enemics dels protagonistes, tot i que hi ha excepcions. La traducció catalana és la translació literal d'<i>Ōka Shichibukai</i>, que vol dir <i>Set grans/reials guerrers del mar</i>.</p> <p>Gravetat: Els Set Guerrers del Mar són personatges recurrents al llarg de la sèrie, ja es mostrin com a enemics, o com a aliats.</p> <p>Continuïtat: Fins a l'episodi 291 el terme apareixia sempre traduït com <i>els Set Guerrers del Mar</i>, però des de llavors, va començar a intercalar-se l'ús del terme traduït amb el terme en versió original. Això es mostra perfectament a l'episodi 343, on s'està parlant d'un d'aquests corsaris i la Nico Robin diu que és "<i>un dels set guerrers del mar</i>", però els seus companys se sorprenden i diuen "<i>els shichibukai!</i>" (minuts 10:10-10:20). En canvi, a <i>One Piece Estampida</i>, el terme és molt freqüent durant la pel·lícula i sempre apareix traduït com <i>els Set Guerrers del Mar</i>.</p> <p>Traducció recomanada: els Set Guerrers del Mar</p>
-----	--

12.	<p>Català: tritons</p> <p>Japonès: 魚人 Gyojin</p> <p>Anglès: fish-men</p> <p>Primera aparició: episodi 31</p> <p>Descripció i significat(s): Els tritons són una raça humanoide recurrent a l'univers de <i>One Piece</i>. És una raça conformada per criatures antropomòrfiques amb característiques de peixos, com ganyes, mans i peus palmípedes, etc. Aquesta raça està emparentada amb la de les sirenes (人魚 Ningyo), amb qui cohabiten a l'Illa dels Tritons. També tenen un seguit de tècniques englobades dins el <i>gyojin karate</i>, traduït en català com <i>karate de tritó</i>. El tritó, fora de <i>One Piece</i>, és la sirena mascle, mentre que aquí, el terme s'empra per als <i>homes-peix</i>, la traducció més literal de <i>gyojin</i>.</p> <p>Gravetat: Els tritons són personatges força recurrents al llarg de la sèrie; ho són menys que l'Armada o els Set Guerrers del Mar, però són igual d'icònics a causa de les escenes que han protagonitzat.</p> <p>Continuïtat: Tot i que al llarg de la sèrie s'anomenin <i>tritons</i>, hi ha alguns episodis en què el terme té variacions, com són els casos aïllats de l'episodi 250, on es diu <i>tritó marí</i>, o de l'episodi 381, que <i>l'Illa dels Tritons</i> és anomenada <i>Illa Merman</i>. Tanmateix, en episodis posteriors com el 387, es torna a mencionar adequadament el terme <i>tritons</i>, i al 430 o el 516, es torna a mencionar adequadament <i>l'Illa dels Tritons</i>.</p> <p>Traducció recomanada: tritons</p>
-----	---

13.	<p>Català: Cargol telèfon</p> <p>Japonès: 電伝虫 Den Den Mushi</p> <p>Anglès: Transponder Snail</p> <p>Primera aparició: episodi 43</p> <p>Descripció i significat(s): A l'univers de <i>One Piece</i> hi ha un seguit de criatures capaces de comunicar-se entre si a qui els humans han col·locat diversos dispositius per tal de fer-les servir de telèfon, megafonia, càmera de vigilància o projector: els cargols telèfon. El terme <i>Den Den Mushi</i> vol dir <i>insecte de transmissió elèctrica</i>, però entre la forma de cargol que té i l'ús com a telèfon que tenia a l'inici de la sèrie, el terme es va traduir com a cargol telèfon. Hi ha variants d'aquest, el <i>Ko Den Den Mushi</i>, traduït a l'episodi 108 com a <i>cargol telèfon petit</i>, té el senyal reduït i funciona com a <i>walkie-talkie</i>. També hi ha el <i>Visual Den Den Mushi</i>, traduït com <i>cargol càmera</i> (episodi 471), i el <i>Golden Den Den Mushi</i>, traduït com <i>cargol d'or</i> (episodi 296).</p> <p>Gravetat: És un terme força recurrent a la sèrie i té una bateria de variacions que necessitarien una traducció més consistent i continuïsta.</p> <p>Continuïtat: Tot i que en molts dels episodis prevalgui la traducció <i>cargol telèfon</i> per als <i>den den mushi</i> normals, de vegades se'ls ha traduït com a <i>cargol ràdio</i> o directament <i>ràdio</i>, com a l'episodi 271 o 403, que es tradueix <i>ko den den mushi com ràdio petita</i>. A l'episodi 296, s'intercala l'ús de <i>cargol d'or</i> amb <i>den den mushi d'or</i>, i el de <i>cargol telèfon</i> amb <i>den den mushi</i> trencant la continuïtat perquè el terme sempre havia aparegut traduït en català. Entre els episodis 417 i 516 es refà el patró de <i>cargol</i> + <i>eina</i> i es formulen termes com <i>cargol càmera</i>. Ara bé, per a <i>One Piece Film Red</i>, el patró es torna a desfer i el <i>livestream den den mushi</i>, que podria ser traduït com <i>cargol de vídeo en directe</i> per mantenir el patró, és anomenat <i>cargol transponedor de vídeo</i>.</p> <p>Traducció recomanada: Cargol Telèfon/Ràdio/de Vídeo</p>
-----	--

14.	<p>Català: kairoseki</p> <p>Japonès: 海楼石 Kairōseki</p> <p>Anglès: Sea Prism</p> <p>Primera aparició: episodi 53</p> <p>Descripció i significat(s): El kairoseki és un material recurrent a <i>One Piece</i> amb el qual es fabriquen armes, cel·les i manilles (entre altres), perquè també és un material que debilita els usuaris de fruites del diable (persones amb poders dins la sèrie).</p> <p>Gravetat: Així com els cargols telèfon, el kairoseki és un element important de <i>One Piece</i>, present en molts moments de la sèrie. En ser quelcom especial i de gran utilitat dins la sèrie, és important mantenir-ne la continuïtat.</p> <p>Continuïtat: Al llarg de la sèrie no s'ha traduït mai, sempre s'ha deixat com <i>kairoseki</i>, llevat de la pel·lícula <i>One Piece Gold</i>, on el terme va ser traduït per primer cop com <i>pedra marina</i>, la seva traducció literal.</p> <p>Traducció recomanada: kairoseki</p>
-----	---

15.	<p>Català: haki</p> <p>Japonès: 覇気 Haki</p> <p>Anglès: haki</p> <p>Primera aparició: episodi 413</p> <p>Descripció i significat(s): A l'univers de <i>One Piece</i>, el haki és un poder misteriós que posseeixen totes les criatures del món però que només alguns poden dominar. Es tracta d'una mena d'energia espiritual que permet a l'usuari llegir els moviments de l'enemic, endurir el seu cos i intimidar fins al desmai. Cada habilitat del haki té un nom diferent: <i>busoshoku haki</i> (l'enduriment, traduït literalment com <i>haki de tipus armadura</i>), el <i>kenbunshoku haki</i> (el que permet preveure moviments, traduït literalment com <i>haki de tipus observació</i>) i el <i>haoshoku haki</i> (el que intimida, traduït literalment com <i>haki del líder suprem</i>). Ni el terme <i>haki</i> ni cap de les seves variants han tingut mai traducció en el doblatge de la sèrie, sempre s'han mantingut en japonès (a l'episodi 413 es menciona el <i>haki</i> i el <i>haoshoku haki</i>, i a l'episodi 516 es mencionen els altres dos tipus, el <i>busoshoku haki</i> i el <i>kenbunshoku haki</i>).</p> <p>Gravetat: Des de la seva primera menció, el haki esdevé un element essencial a la sèrie i és molt anomenat en la majoria de combats posteriors al 413.</p> <p>Continuïtat: Llevat que sempre s'ha mantingut en japonès, a la pel·lícula <i>One Piece Stampida</i> es tradueixen el <i>busoshoku haki</i> com a <i>haki d'armadura</i> i <i>haki del color de l'armadura</i>, i el <i>haoshoku haki</i> com a <i>haki del rei</i>. A <i>One Piece Film Red</i> es trenca el patró de la pel·lícula anterior de <i>haki + determinant + nom</i>, i el <i>kenbunshoku haki</i> és traduït com <i>percepció haki</i> i no <i>haki de percepció/d'observació</i>.</p> <p>Traducció recomanada: haki i mantenir en VO les seves variants.</p>
-----	---

6.- APLICACIÓ DEL GLOSSARI TERMINOLÒGIC REALITZAT

Un cop fet el glossari terminològic amb els quinze termes més recurrents o essencials per a la traducció de *One Piece* en català, he cercat un episodi que pugui reunir una bateria de termes mostrats en l'apartat anterior. No és fàcil trobar episodis de *One Piece* que reuneixin tots aquests termes perquè gran part d'ells són atacs o tècniques. Tanmateix, hi ha un arc no doblat en català, l'arc de l'Illa dels Tritons, que presenta un seguit de combats dels protagonistes per tal de mostrar nous atacs que han après durant un entrenament que fan durant dos anys. Fent servir el mateix procés de documentació del punt anterior, he pogut ubicar que al capítol 635 del manga, adaptat entre els episodis 555 i 556 de l'anime, es mostra un bon repertori de tècniques i habilitats. He pogut obtenir l'episodi 555 amb els subtítols oficials en anglès i l'he traduït emprant el glossari terminològic per demostrar la utilitat que té per a qui pugui traduir la sèrie per a doblatge en un futur. He descartat l'episodi 556 perquè no presenta terminologia que surti al glossari. Els subtítols complets del 555 es poden trobar als annexos del treball. A continuació hi ha una mostra de les línies on surten els termes per tractar:

0:10:38.86 -> 0:10:40.70	108...	Canó...
0:10:40.70 -> 0:10:42.91	...Pound Phoenix!	...del 108!

- Segons la fitxa 1, el patró (*número*) + *Pound Phoenix* en anglès, s'ha de traduir com *Canó del + (número)*.

0:17:17.09 -> 0:17:19.05	Three-Sword Style!	Estil de tres katanes!
--------------------------	--------------------	------------------------

- Segons la fitxa 2, el patró (*número*) + *Sword Style* en anglès, s'ha de traduir com *Estil de (número) katanes*.

0:12:24.76 -> 0:12:27.93	Special Attack--Green Star "Devil"!	Bala especial, estrella verda: dimoni!
0:12:32.48 -> 0:12:36.06	Take this! Green Stars at random!	Entomeu això! Estrelles verdes a tort i a dret!

- Segons la fitxa 3, el *hissatsu midori boshi* (en japonès) o *special attack, green star* (en anglès), es tradueix com *bala especial, estrella verda*. Pel que fa a *devil*, és una tècnica sense traducció anterior, així que s'ha traduït de nou i literalment.

0:10:22.76 -> 0:10:25.89	Collier Shoot!	Cop al coll!
0:22:30.28 -> 0:22:32.95	Diable Jambe...	Cama del diable...
0:22:32.95 -> 0:22:35.41	...Poele a Frire...	...paella...
0:22:35.41 -> 0:22:37.16	...Spectre!	...d'espectre!

- Segons la fitxa 4, les tècniques del Sanji es tradueixen totes en català. Allà consten les traduccions ja existents de *Diable Jamble* i *Collier Shoot*, així que s'han traduït segons el glossari, mentre que la tècnica *Poele a Frire Spectre* s'ha traduït de nou i literalment.

0:12:06.16 -> 0:12:07.53	Kung Fu Boost!	Ultrakung Fu!
--------------------------	----------------	---------------

- Segons la fitxa 5, les transformacions d'en Chopper segueixen el patró *ultra + (forma)*. En aquest cas, fa servir el *Kung Fu Point* (en anglès, *Kung Fu Boost*) i s'ha traduït de nou seguint el patró com *Ultrakung Fu*.

0:09:04.39 -> 0:09:06.31	Third Gear!	Gear Third!
--------------------------	-------------	-------------

- Segons la fitxa 7, la mecànica d'atacs *Gear + (ordinal)* es mantenen en versió original, que el terme es mostra en anglès. A la versió anglesa posen el numeral davant de *Gear*, però no és com es mostra en japonès.

0:09:13.74 -> 0:09:16.45	Gum-Gum...	Pistola Gegant...
0:09:19.58 -> 0:09:23.37	...Giant Pistol!	...de Goma Goma!

- Segons la fitxa 8, els patrons d'atacs d'en Ruffy en doblatge en català remeten al patró (*arma*) + *de goma goma*. La tècnica s'ha traduït seguint el patró.

0:15:08.09 -> 0:15:13.76	He was the first Fish-Man to join the Seven Warlords!	És el primer tritó que es va unir als Set Guerrers del Mar!
--------------------------	---	---

- Segons la fitxa 11, *the Seven Warlords (of the Sea)* es tradueixen en català com *els Set Guerrers del Mar*. A part, segons la fitxa 12, *fish-man* es tradueix en català com *tritó*.

0:06:48.84 -> 0:06:53.72	If you run from your enemy on this historic day for the Fish-Men, you deserve death.	Si fugiu del vostre enemic durant aquest dia històric per als tritons, mereixereu la mort.
0:11:01.39 -> 0:11:06.43	There are some important historical resources here on the Fish-Man Island!	Hi ha alguns recursos històrics importants aquí, a l'Illa dels Tritons!
0:15:04.67 -> 0:15:08.09	but your Fish-Man Karate is very unskilled!	però el teu karate de tritó és de novell!

- Segons la fitxa 12, el terme *fish-man* es tradueix com *tritó*. Els seus derivats, com *Fish-Man Island* i *Fish-Man Karate* es tradueixen com *Illa dels Tritons* i *karate de tritó*.

7.- CONCLUSIONS I LIMITACIONS EN FER AQUEST TREBALL

Aquest treball tenia l'objectiu de satisfer la meua curiositat sobre la feina dels traductors audiovisuals de grans obres extenses i posar en pràctica la feina dels traductors professionals quant a documentació i elaboració de glossaris. Les tres activitats centrals del TFG han servit per satisfer aquesta curiositat. La secció tres, les entrevistes realitzades a Quico Rovira-Beleta, Lluís Comes i Javier Pérez Alarcón, ha servit per descobrir la metodologia concreta dels traductors audiovisuals davant la traducció d'una obra que forma part d'una franquícia. La secció quatre s'ha centrat en l'elaboració d'un glossari terminològic del doblatge en català de *One Piece* pensat per si algú seguís la traducció per a doblatge de la sèrie, que he aplicat en la secció cinc per demostrar-ne la utilitat. Les conclusions que s'extreuen d'aquesta feina són les següents:

Una de les dificultats en la traducció audiovisual d'obres extenses és la documentació de cara a la continuïtat intertextual. No sempre es pot ser coherent per falta de material, però si es dedica prou temps i els clients i editorials ajuden amb el material o amb glossaris compartits, la feina es pot fer.

Gairebé mai hi ha glossaris cedits per anteriors traductors. Cal revisar la traducció ja realitzada per poder escriure un glossari terminològic útil per a la feina.

No tots els projectes tenen cessió de material o glossaris compartits per part del client; en la majoria de projectes petits cal dedicar molt de temps per a la documentació.

La coherència en la intertextualitat i en la continuïtat referencial és essencial per poder fer una bona feina. Els espectadors poden detectar els errors o confondre's a causa del canvi en la terminologia. En els projectes grans hi ha molta supervisió perquè tot sigui correcte, però en els projectes petits, més enllà de la revisió del lingüista, tot depèn de la bona feina del traductor.

L'elaboració d'un glossari requereix temps i mitjans, contingut fet per fans o fonts alegals per poder accedir a tot el material; en el cas concret d'aquest treball, l'elaboració del glossari de quinze termes recurrents de *One Piece* ha necessitat fonts fetes per fans com Pirate-King o les Wikis, material penjat a internet de forma alegal com el web amb els episodis de *One Piece* en català o el web per descarregar els episodis amb subtítols oficials en anglès de Crunchyrol. Javier Pérez Alarcón confessava que també va haver de recórrer a aquesta mena de fonts per poder mantenir la intertextualitat en la traducció, així que es pot concloure que per ser constant amb la continuïtat referencial cal fer servir les fonts que siguin necessàries, siguin quines siguin.

Finalment, aquest treball ha demostrat que una documentació minuciosa permet mantenir la intertextualitat en una obra, encara que sigui fent un glossari breu de només quinze termes.

Ara bé, aquest treball també ha presentat dificultats. Abans de començar-lo, l'objectiu era fer un glossari complet del doblatge de *One Piece*, de tots els termes que apareixen al llarg dels 515 episodis i les tres pel·lícules doblats en català. Per qüestions de temps i d'extensió, en Richard Samson, tutor d'aquest treball, va recomanar reduir el glossari a quinze termes recurrents i importants. El límit d'extensió per paraules del treball també ha reduït la feina a fer; pel mateix motiu, ha calgut posar les entrevistes i els subtítols als annexos.

Una altra dificultat per fer aquest treball ha sigut comptar amb els errors de traducció de *One Piece Film Red* per als comentaris de continuïtat del glossari. Un parell de setmanes després de l'estrena als cinemes, els responsables de Selecta Visión, distribuïdora del film, van comentar que s'estava treballant en la retraducció i redoblatge dels termes que presenten errors de continuïtat en la pel·lícula per a la versió en DVD i Blu-ray. Part de les fitxes terminològiques d'aquest treball (com la de l'Armada) podrien quedar en part obsoletes quan la pel·lícula surti a la venda.

També volia comptar amb la presència d'Ada Arbós, la traductora de *One Piece Film Red* i de la sèrie, per fer-li una entrevista i preguntar-li detalls concrets de la traducció de *One Piece* en català, però per qüestions d'agenda no vaig poder entrevistar-la.

8.- ANNEXOS

En aquest apartat hi ha un seguit de continguts que, per grandària i perquè contenen material que ja s'ha destriat en seccions anteriors del treball, no són susceptibles de ser incorporats al cos del text. Per a aquest TFG, s'han annexat les transcripcions completes de les entrevistes amb els traductors audiovisuals (cadascuna en l'idioma amb què es va realitzar), que apareixen resumides per a la secció quatre. També s'han annexat els subtítols complets en anglès i català de l'episodi 555 de *One Piece* emprats en la secció sis.

8.1- ANNEX I – ENTREVISTA AMB JAVIER PÉREZ ALARCÓN

1. Ha traducido para doblaje o subtítulos una batería de obras que forman parte de sagas extensas de videojuegos, cómics o películas. ¿Es complicado traducir este tipo de películas o series?

Es complicado porque aparte de la dificultad en la traducción en sí, está la intertextualidad (doy clase sobre esto en el Máster, de hecho) y claro, ya no es el texto en sí, es el texto y todo lo demás. Quizás hay que buscar un texto que se tradujo hace 20 años solo para poder mantener la intertextualidad con lo que traduces actualmente, y en ocasiones no es fácil de encontrar y no se puede. La documentación es una dificultad añadida, porque ya no solo es traducir un término nuevo o un neologismo, sino que hay que tener una coherencia con lo establecido que, a veces es fácil de encontrar porque es algo muy conocido, pero a veces es de cosas muy rebuscadas. También se da el caso que a veces no se ha traducido del mismo modo en los distintos materiales de la franquicia; en *Star Trek*, había términos traducidos de una forma en *La nueva generación*, y luego en *Espacio profundo 9* tenían otra traducción, y en la serie original, otra. En casos como el de *Star Trek*, el criterio para elegir con cuál mantienes la continuidad se basa en qué forma es más reciente (porque lo más actual es la versión más trabajada, al ser de Quico Rovira-Beleta), pero, aunque escojas con buen criterio, siempre habrá quien se queje por la coherencia. Sea como sea, la dificultad recae en la documentación y en el tiempo a dedicar. En *Hellstrom* había un término muy anecdótico de un cómic de los 90 que pude rescatar, pero descubrí que en los cómics se había traducido de dos formas distintas.

¿Le es accesible el material de consulta en el idioma con el que traduce?

Siempre es más fácil ubicar referencias en inglés que en castellano. Encontrar los cómics de *El Motorista Fantasma* de los 90 es mucho más difícil encontrarlos en castellano que en inglés. En inglés hay muchos más recopilatorios publicados y en castellano tienes que ir a buscar el número concreto del cómic de esa época.

2. *En cuanto ha podido consultar el material que forma parte del universo de la obra que está traduciendo, ¿escribe glosarios terminológicos con las traducciones que se habían hecho anteriormente o hace cambios de algún tipo?*

Siempre hago glosarios. Para todo. Aunque la serie no sea de una gran franquicia. Los hago para mí, para ser coherente conmigo mismo. No suelo hacer cambios salvo que por ajuste el término no vaya a caer en boca. En *El cuento de la criada* todas las muletillas están respetadas de la traducción del libro, menos el *under his eye*, que en libro es *que su mirada te acompañe*, que era demasiado largo para doblaje, y se cambió por *con su mirada*; es la única que he cambiado. Salvo fuerza mayor, como que el cliente pida que se cambie o que por ajuste no funcione, se respeta todo. Con *Sonic*, resulta que a Robotnik también le llaman *Eggman* en inglés (en videojuegos y series), pero en la película se lo dicen como insulto, y claro, si ambos hablan en castellano, no tiene sentido forzar un término en inglés para mantener esa continuidad, así que le llama *cara huevo*, que es algo que en *Sonic Boom* también se ha usado, pero claro, la gente en redes se quejó por no mantenerlo; en ese contexto, no tenía sentido poner *Eggman*, sería poco natural y sin lógica, narrativamente hablando. El fan espera que mantengas la coherencia.

3. *¿Se hace difícil ser continuista en la traducción de una película respecto a las traducciones que vienen de otros medios como los cómics o los videojuegos?*

Depende del caso. En casos como *El cuento de la criada*, resulta fácil porque solo hay un libro y es fácil poner los términos tal cual como en el libro (excepto la muletilla insalvable por ajuste). Cuando hablas de franquicias como *Star Wars*, que tiene películas, videojuegos, cómics, libros y series, ya es más complicado, se tarda mucho más (pero se tarda porque es difícil encontrar los cómics en castellano). Cuando yo cogí *Teen Titans* ya era la cuarta temporada de la serie y los episodios no eran tan accesibles como ahora: hoy tienes la serie en Netflix, HBO Max, y es más fácil encontrar los episodios, pero cuando empecé *Teen Titans* no estaba en ninguna plataforma, ni en TVE a la carta; ni tan siquiera estaba disponible para descarga pirata en castellano. Para traducir *Teen Titans* tuve que estar atento a cuando la echaban por la tele para apuntar términos y tuve que preguntar en el estudio cómo hicieron ciertas traducciones en determinados episodios, pero la serie también cambió de estudio, así que no tenía muchos materiales. Fue muy complicado, pero creo que lo resolví todo. Es que al final no es encontrar o no los términos, es poder disponer del material, y si no está, ¿qué hago?

Cuando hice la serie de dibujos de *Star Trek*, también me pasó. Luego Netflix lo colgó todo, pero cuando empecé, me resultó complicado y “alegal” encontrar ciertas cosas. Me compré los Blu-rays de la serie original entera, pero *Espacio profundo 9* no estaba, estaba descatalogado. Tuve que recurrir a la piratería, pero era eso o hacerlo mal. Para un episodio de 20 minutos, tardaba todo el día. A medida que llenas el glosario, se agiliza todo, pero los primeros episodios fueron una travesía.

4. *Hay quien considera que los cambios en la traducción de una obra extensa se deben al cambio de traductor que haya podido haber. ¿Cree que la culpa es completamente del nuevo traductor, o que hay motivos de peso para realizar los cambios?*

El traductor, si quiere y puede, puede suplir el cambio, pero claro, si siempre hubiera un glosario interno (porque a veces lo hay, pero muchas otras no) facilitaría muchísimo el trabajo a la persona que tenga que retomar el proyecto, pero no siempre se tienen los medios, como te he comentado antes.

El cliente marca mucho algunos cambios por cuestión de márketing. Si Marvel decide que el Doctor Extraño se llame Doctor Strange, da igual que en los cómics se tradujera su nombre, se va a quedar en inglés. Es más, en *El Soldado de Invierno* se menciona a Steven Extraño, pero luego, para su película, se le llama Steven Strange. Si el nombre sale en el título, el márketing manda más que el traductor.

5. *¿Ha podido consultar dudas directamente con traductores anteriores de la saga o ha tenido acceso a sus glosarios de traducción? ¿Es frecuente el contacto entre traductores de una misma saga?*

Normalmente, no te dejan entrar en contacto con otros traductores por el contrato de confidencialidad; en vez de poder preguntar las cosas con Quico o con Llubra, que sería más rápido, tenía que buscar la terminología en las películas. Si como traductor tuviera de ajustador a quien hizo la traducción de otras pelis de la franquicia, como el tándem de Quico Rovira y Lluís Comes en *Star Wars: Rogue One*, sí que podría consultar la terminología con él, pero si no es el caso, la confidencialidad no lo permite. Pero no siempre se puede. Con *El cuento de la criada*, que el libro estaba descatalogado y se iba a reeditar para la estreno de la serie, pedí al estudio si podía hablar con la editorial por si había cambios de traducción en el libro; porque si la gente se compraba el libro a raíz de la serie y no había coherencia entre ambas traducciones, sería un problema. Hacía 20 años que ese libro no se editaba, así que me dijeron que no diera detalles de la serie, pero que hablase con la editorial para asegurar el tiro, y menos mal, porque no estaba retraducido, pero sí revisado y había algún cambio.

6. *¿Se ha encontrado alguna vez ante un proyecto que ya cuente con un glosario cedido por el traductor anterior?, ¿o siempre ha tenido que empezar las traducciones de cero?*

De traductor anterior casi nunca, solo tuve un glosario cedido por Quico para *Star Trek*, que me dio un glosario de unos cien términos de las pelis, pero como yo hacía la serie, cuando le devolví el glosario (para si le servía para futuras pelis) tenía como mil términos. Tuve que redactar muchos términos porque en las series hay más vocabulario y más variedad de historias.

Entre todos los proyectos en los que he estado, solo he recibido glosarios de series de otros traductores en cuatro ocasiones; de proyectos de franquicias potentes, apenas un par de veces. Para la serie de *Halo* me dieron un glosario del videojuego no muy extenso, de hecho, tuve que sacarme las castañas del fuego con varios términos que estaban a medias, pero por lo menos había cosas que ya no tenía que buscar: la traducción de algunos nombres y su pronunciación, que, aunque sea un punto de partida, viene muy bien. Por ejemplo, en el glosario salía el capitán Keys, que se pronunciaría [kiz] (quis), pero que en los videojuegos pronuncian ['ke js] (queis), y tener esa información me agilizó el trabajo. Luego me vi un montón de *gameplays* para ampliar el glosario; había una nave que solo salía una vez y la encontré después de mirar horas de *gameplays* para ser coherente. Pero si tuviera el glosario completo, iría mejor, claro. Sin embargo, con muchas no tuve ningún glosario, como con *El Mandaloriano*, tuve que buscar mucho y preguntar cosas a Quico, pero no tenía ningún glosario.

7. ¿Cree que mediante memorias de traducción colectivas se podría facilitar la traducción de este tipo de obras? ¿Cuál podría ser la solución, si no?

Memorias de traducción como tal, no, la traducción audiovisual es muy poco automatizable, sí que facilitarían el trabajo los glosarios colectivos. Sería mucho más fácil traducir si hubiera un glosario colectivo para cada franquicia, con los términos en versión original y en versión traducida, su primera mención y de qué producto proviene originalmente; es decir, si viene de una película o de un videojuego, por ejemplo. Si hay cinco traductores para los distintos productos de *Star Trek*, serían cinco traductores buscando referencias por separado. Si, en cambio, siempre hubiera un glosario interno, como si fuera una wiki, pero para el proyecto, sería muy fácil traducir y sería más fácil mantener la intertextualidad. En algunos proyectos sí que hay glosarios compartidos, eso sí, pero no en todas las traducciones.

Además, no siempre se deja un proyecto porque el traductor no quiere, sino que porque no puede. Luego, el que viene detrás se pega un palizón para mantener la coherencia. Si ya existiera ese glosario, sería mucho más fácil para todos, porque beneficiaría también a la distribuidora, al público y al estudio.

8. ¿Las herramientas de traducción asistida son de ayuda o un obstáculo cuando se intenta ser continuista en la traslación terminológica entre obras de un mismo universo?

Yo no uso herramientas de traducción asistida. Yo empleo un Excel con el glosario de términos y ya. Quizás con Trados se podría hacer, pero como los estudios tienen un formato de guion concreto, quizás al meterlo a Trados no acaba de cuadrar y al final no se hace. Eso sí, un glosario común entre traductores del mismo proyecto sí que sería útil. Todo lo que sea ayudar en la traducción me parece bien, con que haya un asistente que

te marque que una palabra consta en mi glosario y que tengo que ver como la traduje, estaría satisfecho.

Un indexado de archivos como Copernic o la indexación directa de Windows, también es útil para ubicar términos entre tus traducciones. Por lo que sé de compañeros, la mayoría no utiliza herramientas de traducción asistida, entre el problema de los formatos y todo.

Todo lo “automático”, mientras sea una herramienta y sea de ayuda para el traductor, es bienvenido. El problema es la posesión, que no es más que precarizar el trabajo del traductor para favorecer al empresario. Los académicos que lo defienden, como Celia Rico, que tiene la cátedra de la traducción automática desde hace quince años y la defiende desde entonces, lo defienden porque su puesto depende de eso; encima escriben artículos en los que hablan con gestores de proyecto, no con traductores, para poder defender la traducción automática. Lo defienden los académicos cuya cátedra va de eso, los CEO porque buscan ganar más dinero, y luego, quienes hacen el software porque sacan un provecho.

9. ¿Es partidario de utilizar fuentes como las wikis o los consejos de sus seguidores en las redes sociales?

A veces encuentras por Internet un término muy usado por los fans, pero resulta que es su versión en hispanoamericano, que no siempre tiene una traducción igual que en España, hay que filtrar bastante. La Wookipedia, la wiki de *Star Wars*, mezcla los términos españoles e hispanos, y no indica de qué traducción se trata; en este caso puede servir como base de partida, pero no como fuente o referente. La wiki de *Star Trek* en inglés es una maravilla porque te indica en qué episodios ha salido cada cosa, y marca en qué episodio se ha mencionado, cosa que va muy bien para la pronunciación.

Sobre los consejos de los fans, es algo peligroso. Para según qué cosa puntual, como para poner un guiñito para los fans, no te digo que no, pero yo no suelo hacer mucho caso a los fans; primero porque tienen muchas opiniones distintas, y luego porque no todos suelen ser traductores. Con *Wynona Earp* me vino una persona a quejarse porque traduje el nombre del revolver que usa la protagonista, en inglés *Peacemaker*, *Pacificador*, pero es que resulta que no es un nombre propio, es como se le llama al revólver que existió de Wyatt Earp. La queja vino porque en un *fansub* lo dejaron como *Peacemaker* y no le gustó verlo traducido. Y claro, cuando hay una explicación teórica detrás de una traducción, y, además, se trata de la versión oficial, no puedo dar la razón a un gusto personal basado en una versión hecha por fans. Si yo cedo a esa opinión, también rompería la coherencia con mi trabajo y mi criterio personal. Si tienen razón en algo y es lógico que hay que cambiar algo, por supuesto que sí, pero si se basa en opiniones subjetivas y sin fundamento, no. Con la última de *Scream*, ambientada en 2022, los chavales hablan como chicos de 2022. Un fan me escribió enfadado porque los

protagonistas no parlaven com en les primeres pel·lícules de la saga. Però clar, la primera pel·lícula té 26 anys, clar que els protagonistes no parlaven com ara. En aquest tipus de casos no es pot fer cas als fans. El criteri que tens que oír és el del client, la supervisora de la pel·lícula i els companys de feina.

10. *¿Considera la continuïtat referencial un element clau en la traducció?*

Sí. Una de les primeres charles que diu sobre el tema i en el Màster de la Europea, una de les assignatures és aquesta, la intertextualitat. Per a mi és clau, i més ara amb lo que s'expandeix cada franquícia entre pel·lícules, videojocs i sèries... si hi ha setze obres, lo que no pot ser és que veas lo mateix de setze formes diferents. Tu, com a traductor, lo que tens que fer és mantenir la sensació més semblant a l'original; si en l'original hi ha aquesta coherència, en la traduïda també ha de tenir-la, o si no, no eres fidel a l'original i mareja al espectador (que pot tenir problemes de comprensió amb l'obra). Em sembla un element crucial. Els canvis i la falta de coherència et saca de la pel·lícula, si no t'adones de que hi ha errors, pots confondre't, com en *Dragon Ball*, que hi havia bandazos terminològics terribles i els espectadors es confondien perquè un mateix atac tenia diverses traduccions, i podrien semblar diferents atacs. Lo pitjor és que se queda allà, perquè rara vegada se redobla. És sí, cada vegada se presta més atenció a això; cada vegada veig més projectes amb glossaris.

8.2- ANNEX II – ENTREVISTA AMB LLUÍS COMES

1. *Ha traduït per a doblatge un seguit d'obres que formen part de sagues extenses de pel·lícules. És complicat traduir aquesta mena d'obres? Li és accessible el material de consulta en l'idioma amb què tradueix?*

No, si són obres que no tinguin referència anterior. En casos com *El Senyor dels Anells*, *El Hobbit* o *Harry Potter*, que sí que hi havia una referència anterior, el llibre, la complicació hi és si la productora de la pel·lícula i l'editorial dels llibres han arribat a un acord i volen que se segueixi la terminologia dels llibres. Per exemple, amb els noms i conjurs de *Harry Potter*, vaig posar-ho tot tal com havia sortit al llibre. En aquest cas vaig tenir sort perquè l'editorial em va enviar el llibre en anglès i català en format digital i m'era més fàcil per ubicar la terminologia. Això sí, amb termes com el *Pi Cabaralla*, que en anglès es diu *Whomping Willow*, i que és un desmai, en traduir-ho per a doblatge vam anomenar-lo *Arbre Picabaralla*, perquè en imatge era clarament un desmai. Amb sèries de televisió extenses hi ha d'haver un lingüista que unifiqui la terminologia i els criteris, com el tractament entre personatges, perquè hi sol haver més d'un traductor. També tenim un grup per intercanviar informació i on tenim una taula de tractaments. Amb *El Senyor dels Anells* tenia el llibre en anglès en digital, però la versió catalana la tenia en format paper; havia d'anar a buscar la terminologia amb el llibre davant.

2. Un cop ha pogut consultar el material que forma part de l'univers de l'obra que està traduint, escriu glossaris terminològics amb les traduccions que s'havien fet anteriorment o fa canvis d'alguna mena?

Des de l'experiència traduint pel·lícules per a cinema, en treballar per Universal o per Disney, hem de fer un glossari de la pel·lícula que hem traduït, que ens servirà posteriorment si es decideix fer una pel·lícula més de la franquícia; has d'enviar un Excel amb els noms originals dels termes i com els has traduït. Pel cas de *Gru, el meu dolent preferit*, si al cap de sis anys d'haver traduït la primera has de traduir una pel·lícula de la franquícia que en fa referència, com que Universal conserva el glossari que has anat fent des de llavors, t'és molt més fàcil mantenir la continuïtat.

3. Es fa difícil ser continuïsta en la traducció d'una pel·lícula respecte a les traduccions que venen dels llibres, com és el cas de Harry Potter o El Senyor dels Anells?

Quan tradueixes una obra que deriva d'un llibre, l'editorial t'ha de dir si pots fer servir els noms i els termes que hi surten, perquè tenen drets d'autoria. En ambdues obres, a més a més, només es va ser constant pel que fa a noms, conjurs i llocs, però els diàlegs es van traduir tots de zero. No és una feina que sigui copiar i enganxar del llibre, cal mantenir noms i termes coneguts. Per aquesta classe de referents, necessaries tenir un ordinador amb moltes pantalles per poder tenir ordenats els documents que has d'obrir a l'hora de traduir una pel·lícula d'aquest tipus. Una pantalla amb la versió catalana del llibre, una altra, amb l'anglesa, una amb el document on fas la traducció, una altra amb els diccionaris i una altra amb els comentaris del client i altres consultes que hagis fet sobre les pel·lícules anteriors. Semblaria el centre de control de bombers, però és necessari consultar moltes fonts.

4. Hi ha qui considera que els canvis en la traducció d'una obra extensa es deuen al canvi de traductor que hi hagi pogut haver. Creu que la culpa és completament del nou traductor, o que hi ha motius de pes per fer els canvis?

És difícil de contestar. Amb els llibres de *Harry Potter* hi va haver un canvi de traductor: al principi hi havia la Laura Escorihuela i més endavant va ser-hi en Xavier Pàmies. Pàmies va haver de fer molta recerca per poder mantenir la continuïtat en la terminologia. Si hi ha cap canvi, que diria que n'hi ha molt pocs, va ser perquè no va poder ubicar la referència. Així i tot, és difícil que hi hagi canvis, almenys en les grans pel·lícules per a cinema. Molt sovint, al cinema, aquests canvis venen donats perquè els decideix la supervisora americana, com el cas de la pronunciació de *Jedi* a *Star Wars*: a partir de l'episodi I, se'ns demana que els *jedi* passen de pronunciar-se [ˈdʒeði] (gédi) a

pronunciar-se [dʒe'ðaj] (gedài). Tret d'aquesta mena de decisions dels clients, se sol buscar que hi hagi sempre continuïtat, que és el que els clients volen, també.

Un altre cas de canvi impulsat pels clients és el cas dels noms. Els noms propis són una marca que enregistren i volen que sempre siguin igual. En el cas de *Mínions*, *minion* és una paraula anglesa que vol dir *esbirro/sequaç*, i a la primera pel·lícula de *Gru* ho vaig traduir com a *esbirro*. En castellà, en canvi, sí que van posar *minion*. Per a la següent pel·lícula, es van adonar que ho havia traduït, i, argumentant que *Minion* era una paraula registrada, van exigir que deixéssim el terme en versió original; això sí, ja que ens ho catalanitzaven, vam bregar perquè pels cartells sortís *Minion* amb accent.

En les produccions importants, les que s'estrenin al cinema, els estudis com Disney, Universal, Paramount, DreamWorks... tenen un supervisor. A Disney es controlen les versions catalana, castellana i portuguesa des de Madrid; es passa un control on es discuteixen els canvis i es procura que els noms propis siguin sempre iguals a tot arreu.

5. Em consta que va traduir en castellà la pel·lícula de Star Wars: Rogue One, d'una saga que sol traduir en castellà en Quico Rovira-Beleta. Ha pogut consultar dubtes directament amb ell o ha tingut accés als seus glossaris de traducció? És freqüent el contacte entre traductors d'una mateixa saga?

En el cas de *Star Wars: Rogue One* em va ser molt fàcil perquè és un tipus de pel·lícula de les completament confidencials que s'han de traduir a l'estudi, no es podia traduir des de casa, com totes les de *Star Wars*. Qui va fer tota la traducció de *Star Wars* en castellà, en Quico Rovira, va estar al meu costat i li vaig poder preguntar qualsevol dubte. No em calia una llista terminològica per la versió castellana perquè tenia la font principal en castellà, en Quico. Els glossaris, a més a més, els tenia LucasFilms i els podia consultar en tot moment, així que també es va fer molt fàcil per mantenir la continuïtat.

6. S'ha trobat mai davant d'un projecte que ja compti d'un glossari cedit pel traductor anterior?, o sempre ha hagut de començar les traduccions de zero?

Un cas que recordo bé va ser el de la pel·lícula de 2011 de Tintín. La Claudia Weisman, supervisora d'Universal, va controlar la traducció en català de la pel·lícula de Tintín. Em va enviar en PDF tots els còmics de Tintín en anglès i francès que eren referenciats en la pel·lícula, i una quadrícula amb cada referència i la seva ubicació dins dels còmics. Només em va caldre trobar els còmics en català per poder ubicar la traducció de cada terme i poder ser consistent amb la versió dels còmics. L'única traducció feta de zero, en aquest cas, va ser *sapristi!*, una expressió que diu sovint el Tintín i que no surt en cap còmic en català; vaig haver d'inventar-me *rellànties!* per poder traduir-la. Però per a la resta, es volia que tot fos exactament igual que els còmics.

7. Creu que mitjançant memòries de traducció col·lectives es podria facilitar la traducció d'aquesta mena d'obres? Quina podria ser la solució, si no?

No conec cap traductor audiovisual que faci servir aquesta mena d'eines. Si s'han de singularitzar els diàlegs, no sé fins a quin punt podrien servir. Potser amb sèries podrien funcionar, però soc més partidari de fer servir glossaris terminològics compartits amb els traductors i lingüistes del projecte. Potser en una traducció científica o jurídica sí que podria ser útil que l'eina et marqui les coincidències amb altres textos que hagi traduït, o potser amb documentals.

8. Les eines de traducció assistida són d'ajuda o un obstacle quan s'intenta ser continuista en la translació terminològica entre obres d'un mateix univers?

Jo faig servir eines de traducció, però no de traducció assistida. Tinc un programa que es diu Copernic, un cercador que em serveix per ubicar entre els meus arxius les traduccions que he fet anteriorment; després hi ha els glossaris que anem fent els traductors per a les pel·lícules i que les distribuïdores guarden per a futures entregues, i, finalment, els glossaris compartits amb l'equip que porta un projecte de traducció, els quals anem omplint entre tots i fem servir per mantenir una traducció homogènia.

9. És partidari d'emprar fonts com les wikis o els consells dels seus seguidors a les xarxes socials?

S'ha d'anar amb molt de compte que no t'enganyin. Es poden fer servir de referència, però cal contrastar-ho amb la font oficial o amb el nombre d'entrades que té a Google, per exemple; si una expressió mèdica, per exemple, surt en tres pàgines, però, una altra d'alternativa surt en més de mil, el criteri és triar l'altra. S'ha de poder separar el gra de la palla i anar amb compte amb les fonts que tenim davant. Sempre cal comprovar la veracitat de tot plegat.

Si l'obra no ha tingut mai traducció en català, has de traduir-ho tot segons el teu criteri i, llavors, moltes d'aquestes pàgines web et faran servir de font i posaran la terminologia que has creat tu. Si l'obra, posem el cas que sigui una sèrie, sí que ha tingut traducció en català, és millor consultar la font oficial, que serien els episodis anteriors.

10. Considera la continuïtat referencial un element clau en la traducció?

I tant. És lògic mantenir la continuïtat referencial, seria absurd que hi hagi canvis de nom entre una pel·lícula i l'altra. Es dona per suposat entre els traductors, si no, els espectadors es despisten. Si fas una sèrie, no pot ser que la terminologia vagi canviant entre episodis, a més, la gent se't tiraria al damunt. Per a la pel·lícula de *The Importance*

of Being Earnest, de l'obra d'Oscar Wilde, em vaig haver de barallar amb la productora per poder traduir-la sota el nom de *La importància de ser Frank*, perquè la productora volia canviar-li el nom respecte a la traducció del llibre; els vam poder convèncer sota l'amenaça que la gent s'enfadaria molt si no érem continuistes respecte a la traducció del llibre, fins i tot el Màrius Serra en va fer un escrit defensant la meua postura sota el títol "Una pel·lícula amb dos noms". També pot ser que hi hagi un problema de permisos pel que fa als drets de qui ha traduït els llibres. Hi ha el cas en què una editorial no dona els drets per mantenir la terminologia d'un llibre per a l'adaptació en pel·lícula i no hi ha més remei que trencar la continuïtat, però això ja no seria culpa del traductor de la pel·lícula.

8.3- ANNEX III – ENTREVISTA AMB QUICO ROVIRA-BELETA

1. Ha traduït per a doblatge un seguit d'obres que formen part de sagues extenses de pel·lícules. És complicat traduir aquesta mena d'obres? Li és accessible el material de consulta en l'idioma amb què tradueix?

És complicat, sobretot, pel que fa a la documentació i per respectar la intertextualitat, que és, potser, la base de la traducció de totes les sagues, que consisteix a mantenir les mateixes expressions, les mateixes frases (algunes famoses perquè van ser encunyades a les primeres pel·lícules)... en el cas de Marvel, com que parteixen dels còmics, també cal saber com es van traduir determinades coses, com els noms dels herois mateixos, per posar-les de la mateixa manera en la traducció de les pel·lícules. No és una tasca fàcil, és molt entretinguda, però és apassionant. Quan trobes les referències és una passada, a més que t'imagines els fans al·lucinant perquè s'ha mantingut la traducció respecte als còmics. Potser, l'exemple més clar de tot això és l'última pel·lícula de *Spider-Man*, on surten els tres Spider-Mans, on hi ha referències dels còmics, referències de les pel·lícules de cada Spider-Man i referències de pel·lícules del mateix Tom Holland [l'actor que interpreta actualment l'Spider-Man]. Es va respectar la traducció dels còmics en cada pel·lícula, i en aquest cas, es van respectar totes les referències.

Com que jo no faig la traducció de les sèries de Marvel, he de veure'n episodis per poder traduir les pel·lícules que hi estan vinculades, com va passar amb *Doctor Strange y el Multiverso de la Locura*, de la mateixa manera que li passa a Josep Llorba amb les pel·lícules de *Thor*, que n'és el traductor, i ha de veure's pel·lícules i sèries vinculades per tal de mantenir la intertextualitat.

2. Un cop ha pogut consultar el material que forma part de l'univers de l'obra que està traduint, escriu glossaris terminològics amb les traduccions que s'havien fet anteriorment o fa canvis d'alguna mena?

Els traductors de Marvel tenim tot un glossari fet en un núvol (no accessible al públic), des del qual podem buscar i afegir els termes; de fet, a mesura que fas les pel·lícules, tens un temps determinat per anar actualitzant el glossari, perquè qualsevol persona que hi hagi de treballar tingui els termes disponibles.

En el cas de *Star Wars*, hi ha traductors, com el Lluís Comes i jo, que podem afegir terminologia en determinats glossaris, mentre que hi ha traductors que només els poden consultar.

3. Es fa difícil ser continuista en la traducció d'una pel·lícula respecte a les traduccions que venen de còmics o llibres, com és el cas de la casa Marvel o de Sentido y sensibilidad?

Quan et dediques a la traducció de pel·lícules de còmics, tens la sort que les editorials s'interessin a què la traducció sigui respectuosa amb els termes que surten als còmics. En el cas de Marvel, el director de Panini va tenir l'enorme detall de cedir-me una mena de vademècum de vocabulari que em va resultar molt pràctic per confirmar els noms de les coses. De fet, se'm va queixar que no sempre s'havien respectat (i tenia raó).

Respecte als llibres, jo tinc una norma que intento aplicar sempre que puc, i que em va aconsellar en Lluís Comes, i és que quan toqui traduir una pel·lícula basada en un llibre, s'ha d'intentar contactar amb l'editorial i demanar un PDF de la versió en castellà/català, i un altre, de la versió original. A l'editorial li interessa que hi hagi continuïtat. Si el llibre encara no ha sortit al mercat espanyol, és impossible poder ser continuista. Ara bé, si tenen l'oportunitat d'enviar-te el PDF, te l'envien. I si no pots aconseguir el PDF, com a mínim, t'has de llegir el llibre. Apropes més la pel·lícula del llibre, i això li interessa molt a l'editorial. Això ho he pogut fer amb *Eragon* i *Sentido y sensibilidad*, per exemple.

4. Hi ha qui considera que els canvis en la traducció d'una obra extensa es deuen al canvi de traductor que hi hagi pogut haver. Creu que la culpa és completament del nou traductor, o que hi ha motius de pes per fer els canvis?

En la traducció d'una pel·lícula hi ha tot un procés format per un traductor, un adaptador, el director de doblatge, els actors i el client, que si no supervisa la traducció, envia un supervisor a fer-ho. Quan tu canvies un traductor, si aquest s'ha preocupat a estar al dia de tot i a documentar-se, no s'ha de notar la diferència. No es nota la diferència entre les pel·lícules de *Thor* i les de *Capitán América* o qualsevol altra, i això que s'han fet entre en Llurba i jo, i s'han ajustat i dirigit per persones diferents; però la línia sempre es busca que sigui contínua a còpia de documentar-se bé i saber per on s'ha

d'anar. Potser es nota un canvi respecte al tipus de diàlegs que hi ha entre els que tradueix en Mario Pérez per a les sèries de Marvel, i els que tradueixo jo per a les pel·lícules (perquè és més jove), però les coses bàsiques són idèntiques, no es nota el canvi de traductor.

El canvi de traductor es nota quan no hi ha una preocupació per la documentació i per la intertextualitat, que és el que va passar amb els primers episodis de *Star Wars* (IV, V i VI), que van tenir tres traductors, tres directors i tres equips diferents i va ser un desastre perquè no hi havia consistència entre si. El cas més clar és amb la pronunciació de *jedi* de [ˈjeði] (gédi) a [ˌjeˈðaj] (gedài). L'episodi V està molt mal traduït per falta de documentació i falta de preocupació per la intertextualitat.

5. ¿Ha pogut consultar/resoldre dubtes directament amb traductors que han treballat en les mateixes sagues que vostè?, o ha tingut accés als seus glossaris de traducció? És freqüent el contacte entre traductors d'una mateixa saga?

Amb el cas de la pel·lícula de Tintín de 2011, el Lluís Comes, que va fer la traducció en català, i jo, que vaig fer la traducció en castellà, vam estar molt en contacte. A part de tenir els glossaris cedits per la productora, ens anàvem consultant mútuament la ubicació de cada cosa i el com havíem traduït cada terme.

Com que no es va fer en l'era digital en què vivim ara, la informació s'ha perdut i no sé qui va fer la traducció dels primers episodis de *Star Wars*, però, en canvi, amb qui fa la traducció de les sèries, en Mario Pérez, tenim contacte continu, hem de seguir la mateixa línia, igual que amb en Josep Llurba per a la traducció de *Thor*.

Amb *Star Wars: Rogue One*, jo estava a l'Argentina quan tocava el visionat previ per als traductors de tot el món, i no hi podia assistir. Es va decidir que jo no podia fer la traducció de la pel·lícula si no podia fer el visionat i van escollir el Lluís (sabent que no em trepitjaria treballs futurs, perquè ell tradueix en català) i ell va dir que l'única condició que posava era que l'ajustés jo. Per sort, Disney ja ho tenia previst i ja havia pensat en aquesta solució. Ell va anar amb compte amb la traducció i va consultar-me els dubtes que tenia, vam fer un bon tàndem per poder traduir aquella pel·lícula.

6. S'ha trobat mai davant d'un projecte que ja compti d'un glossari cedit pel traductor anterior?, o sempre ha hagut de començar les traduccions de zero?

Per traduir l'episodi I de *Star Wars*, Lucasfilms em va passar una matriu en format Excel amb tota la terminologia que havia sortit a les pel·lícules antigues i amb tota la terminologia que sortiria a l'episodi I, i, fins i tot, en episodis posteriors. En una columna, havia de posar com s'havia traduït cada terme en les pel·lícules antigues (en molts casos, hi havia termes que s'havien dit de formes diferents) i havia de proposar com s'havien

de traduir els termes que no havien sortit encara. En una altra columna, havia d'escollir entre els termes amb més d'una opció de traducció quina era la més apropiada (també pel que fa a l'ajustament) i llavors, Lucasfilms posava en una altra columna si aprovava o no els termes havia proposat o triat, i em donaven la contraproposta per als termes. En una altra columna, hi havia la versió aprovada i definitiva de tots els termes, i encara n'hi havia una més que deia com s'havia doblat al final (per qüestions de pronúncia en cas que durant el doblatge s'hagués pronunciat de manera diferent a com deia el text).

Pel que fa a *Fast & Furious*, no comptava amb cap glossari cedit pel traductor anterior i vaig haver de veure les tres primeres pel·lícules per poder traduir-ne la quarta. El mateix amb *Jurassic Park*, que vaig traduir la primera de la saga, però les altres dues no; quan vaig haver de traduir *Jurassic World*, em va caldre veure les pel·lícules de nou per poder fer-ne un glossari i revisar referències.

7. Creu que mitjançant memòries de traducció col·lectives es podria facilitar la traducció d'aquesta mena d'obres? Quina podria ser la solució, si no?

Hi ha aplicacions, com Reverso Context, en què poses segons quines frases i et diu a on han sortit, però en comptes de programes que em donin suggeriments de com traduir les frases, soc més partidari dels glossaris o les memòries comuns com les del núvol, en què pots afegir i consultar termes però des d'un àmbit tancat, sense accés per a qualsevol.

8. Les eines de traducció assistida són d'ajuda o un obstacle quan s'intenta ser continuista en la translació terminològica entre obres d'un mateix univers?

Amb audiovisual, la traducció assistida no em serveix de res. Faig servir el word per la traducció i l'Excel pels glossaris i com a molt el memoQ, que serveix per fer glossaris, i el Copernic, que serveix per ubicar traduccions d'entre els teus documents. No faig servir ni Trados, ni memòries de traducció, ni eines de traducció assistida. La traducció audiovisual és molt viva, i aquesta mena d'eines limiten molt. La naturalitat és molt important, si hi ha un aparell que et diu com s'ha de traduir cada frase, aquesta naturalitat es perd. També cal pensar en l'ús de la sinonímia o en l'elisió de paraules, que una eina d'aquestes no ho contempla. Per a una traducció de no-ficció, com els documentals o els textos científics o jurídics sí que ho veig útil.

9. És partidari d'emprar fonts com les wikis o els consells dels seus seguidors a les xarxes socials?

Quan fas servir la Viquipèdia com a obra de consulta, tens el risc de la imprecisió, perquè està oberta a molta gent i la informació pot ser que no sigui sempre exacta. Quan entres

a les wikis de fans com les de *Star Wars* o *Star Trek*, has d'anar amb compte amb la terminologia perquè no tots els fans que les editen són d'Espanya, i et pots trobar amb termes llatinoamericans.

Sempre em fio més de les fonts oficials i del núvol que tenim amb terminologia, que de les wikis, tot i que sí que en contemplo l'ús per ubicar les referències. Quan vaig començar a traduir *Star Wars*, la Wookieepedia era la meva font d'informació, i ara jo soc la seva font d'informació. Un cop tinc ubicades les referències, empro l'EUM, l'Enciclopedia del Universo Marvel (que té compendiats tots els còmics clàssics) per veure com es van traduir, i també els còmics de Panini, per trobar les traduccions dels còmics actuals. L'EUM i els còmics de Panini també em serveixen per descobrir informació extra dels personatges (com relacions que tenen entre si als còmics) per anar amb compte en la traducció.

10. Considera la continuïtat referencial un element clau en la traducció?

Hi ha una pel·lícula que es diu *Mallrats*, que és la primera pel·lícula on fa un cameo l'Stan Lee, i, aquest, fa esgarrapades a l'aire i diu *I'm the Wolverine*. Com que és durant un judici, els gestos del personatge es descriuen com "està imitant el Wolverine", que tothom sap que el Wolverine de Marvel és el Lobezno en castellà. En aquella pel·lícula, la frase es va traduir com *Soy el Carcayú*. És un error de documentació absolut, perquè *wolverine* és un animal real que en castellà es tradueix com *carcayú*, però en aquell cas no parlaven de l'animal, sinó de l'heroi. A les grans pel·lis solen posar al guió si una frase fa referència a una altra obra, però a les més petites no es fa.

En sagues i franquícies, és absolutament un element clau. No respectar la intertextualitat pot portar-te molts problemes i molts conflictes amb els seguidors. S'ha de ser molt conscient d'aquesta coherència, fins i tot si et trobes que no pots posar una frase sencera perquè no hi cap, com passa amb *Vengadores* amb la frase *earth's mightiest heroes*, o *los héroes más poderosos de la Tierra* en castellà, que és com denominen als herois que formen part dels Venjadors. Per poder respectar la referència que tothom coneix, en la primera aparició que té el terme, a *Vengadores*, vaig haver de posar *los más poderosos de la Tierra*, i a la segona, a *La era de Ultrón*, vaig posar *los héroes más poderosos*. Totes les pel·lis que s'han fet de Marvel des que vam començar en Llurba i jo, han tingut un percentatge de coherència envers els còmics del 90% com a mínim perquè ens preocupem i ens documentem perquè hi hagi una continuïtat intertextual.

8.4- ANNEX IV – SUBTÍTOLS COMPLETS DE L'EPISODI 555 DE ONE PIECE

Taula amb els subtítols de l'episodi 555 amb els temps de durada de cada línia, la versió oficial en anglès de Crunchyrol i la versió catalana traduïda per a aquest treball.

Temps	Subtítols en anglès	Subtítols en català
0:00:18.00 -> 0:00:20.45	Gold Roger, the King of the Pirates,	En Gold Roger, el Rei dels Pirates,
0:00:20.45 -> 0:00:23.00	once attained everything this world has to offer.	va aconseguir tot el que el món li podia oferir.
0:00:23.40 -> 0:00:25.57	The words he uttered just before his death	Les paraules que va pronunciar en morir
0:00:25.57 -> 0:00:27.79	drove people around the world to the seas.	van llançar rius d'homes a la mar.
0:00:28.20 -> 0:00:31.33	My treasure? If you want it, you can have it!	Els meus tresors? Ja us els podeu quedar!
0:00:31.33 -> 0:00:32.42	Find it!	Aneu-los a buscar!
0:00:32.42 -> 0:00:34.84	I left everything this world has to offer there!	Allà he deixat tot el que vaig aconseguir!
0:00:35.33 -> 0:00:37.86	Now everyone is in search of romanticism!	Nois, ja podeu anar buscar els vostres somnis!
0:00:37.86 -> 0:00:40.56	The world has truly entered a Great Pirate Era!	Ara és l'era de la gran aventura!
0:00:40.56 -> 0:00:44.56	I can't stand still, I can't stop	No puc parar, no frenaré
0:00:44.56 -> 0:00:48.86	Daybreak hasn't come yet and I can't wait	L'alba encara no ha arribat, no puc esperar
0:00:48.86 -> 0:00:52.69	One, two, Sunshine four...WE GO!	Un, dos, sol, quatre... Som-hi!
0:00:54.07 -> 0:00:58.66	Fly the flag, Break of Romance Dawn	Voleia la bandera, trenca l'alba de l'aventura!
0:00:59.58 -> 0:01:04.66	Make waves, jump from your sleep	Solca l'oceà, desperta tot d'un salt
0:01:04.87 -> 0:01:09.21	If you want to go to the unbelievable world	Si vols anar cap a un món inimaginable
0:01:09.46 -> 0:01:13.46	your toughness, that's what it takes	només cal que siguis prou valent.
0:01:14.09 -> 0:01:16.88	Being brazen, is it a crime?	Ser descarat, és un delictes?
0:01:16.88 -> 0:01:19.89	Wanted->means Winner:D	Ser buscat és tot un mèrit.
0:01:19.89 -> 0:01:24.93	Freedom is our only rule	La llibertat és l'única llei
0:01:25.56 -> 0:01:30.90	It's not our way to worry	La nostra manera de ser, no implica patir
0:01:30.90 -> 0:01:33.44	At any cost, One Piece, I'll be the first	Buscar el One Piece és la prioritat
0:01:33.44 -> 0:01:37.53	My dreaming heart is huge	Els meus desitjos són descomunals
0:01:37.53 -> 0:01:41.83	It's important not to wake up	És molt important no llevar-se mai
0:01:41.83 -> 0:01:44.54	I can't stand still, I can't stop	No puc parar, no frenaré
0:01:44.54 -> 0:01:48.75	Daybreak hasn't come yet and I can't wait	L'alba encara no ha arribat, no puc esperar

0:01:48.75 -> 0:01:52.59	One, two, Sunshine four...WE GO!	Un, dos, sol, quatre... Som-hi!
0:01:53.88 -> 0:01:59.89	We...made it this far	Hem anat molt lluny...
0:01:59.89 -> 0:02:02.76	We go...to where the dream is	Avançem cap als anhels...
0:02:02.76 -> 0:02:07.85	We won't left anyone behind	No abandonarem pas ningú
0:02:07.85 -> 0:02:10.52	Keep going forward, that's our pledge	Seguirem endavant, és el nostre objectiu
0:02:10.52 -> 0:02:14.23	Since the day that the dream began	Des del dia que el somni va començar
0:02:14.57 -> 0:02:18.65	the future that I'm aiming at hasn't changed	el futur que persegueixo no ha canviat
0:02:18.65 -> 0:02:21.32	I can't stand still, I can't stop	No puc parar, no frenaré
0:02:21.32 -> 0:02:25.54	The sun of my heart will never set	El sol del meu cor mai no es pondrà
0:02:25.54 -> 0:02:28.58	One, two, Sunshine	Un, dos, sol
0:02:29.71 -> 0:02:32.46	One, two, Sunshine	Un, dos, sol
0:02:33.75 -> 0:02:39.97	One, two, Sunshine four...WE GO!	Un, dos, sol, quatre... Som-hi!
0:02:42.30 -> 0:02:44.18	WE GO!	Som-hi!
0:02:49.35 -> 0:02:52.73	All the pirates who are after the One Piece...	Tots els pirates que busquen el One Piece...
0:02:52.73 -> 0:02:57.69	...head for the New World, the second half of the Grand Line.	...van cap al Nou Món, la segona meitat de la Grand Line.
0:02:59.99 -> 0:03:07.37	However, no one has ever fully explored it except for Gold Roger, King of the Pirates.	Així i tot, l'únic que el va explorar del tot va ser en Gold Roger, el Rei dels Pirates.
0:03:07.37 -> 0:03:13.04	The New World has ruined many pirates' dreams and ambitions.	El Nou Món ha arruïnat els somnis i els anhels de molts pirates.
0:03:14.42 -> 0:03:20.34	Now, Monkey D. Luffy, a boy whose body turned to rubber after he ate the Gum-Gum Fruit,	En Monkey D. Ruffy, un jove que es va tornar de goma després de menjar la fruita de la Goma Goma,
0:03:20.34 -> 0:03:22.38	and his friends venture into that sea.	i els seus amics van cap aquell mar.
0:03:22.97 -> 0:03:26.89	I'm gonna become the King of the Pirates!	Jo seré el futur Rei dels Pirates!
0:03:30.23 -> 0:03:33.48	On their way to the New World,	Al seu pas pel Nou Món,
0:03:33.48 -> 0:03:38.78	Luffy and his crew reached the Fish-Man Island located 10,000 meters below sea level,	en Ruffy i la seva tripulació arriben a l'Illa dels Tritons, a 10.000 metres sota el nivell del mar,
0:03:39.36 -> 0:03:44.16	where the New Fish-Man Pirates who are looking to destroy the Ryugu Kingdom...	on els Nous Pirates Tritons, que volen destruir el Regne de Ryugu...
0:03:44.16 -> 0:03:47.87	...assisted by Vander Decken, who is after Shirahoshi, are	...amb l'ajuda d'en Vander Decken, que persegueix la Shirahoshi.

	engaging in secret maneuvers.	
0:03:48.45 -> 0:03:53.00	The Straw Hats find themselves caught up in the turmoil.	Els del Barret de Palla es troben enmig de tot l'aldarull.
0:03:53.00 -> 0:03:56.54	--We've been waiting for you, Straw Hat! --H-He really came!	-T'estàvem esperant, Barret de Palla! -Ha vingut!
0:03:57.46 -> 0:04:01.13	Luffy-sama, what did you just call me?	Senyor Ruffy, què m'ha dit?
0:04:01.92 -> 0:04:05.39	You were calling me "Coward (Yowamushi)" before.	Abans es referia a mi com "Covardahoshi".
0:04:05.39 -> 0:04:10.43	Yeah, it's not like I know everything but you're not as timid as I thought you were.	Sí, no sé per què, però no ets tan poruga com em pensava.
0:04:11.35 -> 0:04:15.10	So I'll call you Yowahoshi from now on!	Així que des d'ara et diré Covardahoshi!
0:04:17.19 -> 0:04:23.90	All pirates will fall down on their knees before us--the New Fish-Man Pirates!	Tots els pirates s'agenollaran davant de nosaltres, els Nous Pirates Tritons!
0:04:23.90 -> 0:04:29.99	Look at these human pirates with confidence in their ability to fight!	Mireu aquests pirates humans, que confiats en les seves habilitats de lluita!
0:04:29.99 -> 0:04:34.87	You will all be like them, Straw Hat!	Tots vosaltres sereu com ells, Barret de Palla!
0:04:34.87 -> 0:04:39.30	I'll be the one who becomes King of the Pirates!	Jo seré el futur Rei dels Pirates!
0:04:40.96 -> 0:04:42.59	The King of the Pirates?	El Rei dels Pirates?
0:04:42.59 -> 0:04:45.13	We have 100,000 on our side!	Tenim 100.000 efectius!
0:04:50.93 -> 0:04:52.02	Hey, Luffy!	Ei, Ruffy!
0:04:53.52 -> 0:04:55.98	That 400 million berry prize is mine!	Els 400 milions de bellies pel teu cap són meus!
0:04:55.98 -> 0:04:57.35	No, mine!	No, meus!
0:04:57.35 -> 0:04:59.23	No way!	I un rave!
0:05:01.03 -> 0:05:01.86	Kill him!	Mateu-lo!
0:05:12.66 -> 0:05:14.54	What's going on here?!	Què ha passat?!
0:05:19.54 -> 0:05:22.84	He didn't do anything but so many of us got knocked out!	No ha fet res, però n'ha tombat molts dels nostres!
0:05:22.84 -> 0:05:27.05	You're Hordy, right? I guess I have to kick your ass.	Ets el Hody, oi? Crec que t'he d'estomacar.
0:05:27.80 -> 0:05:31.93	You can become king of whatever you want in any country.	Pots ser el rei del que vulguis a qualsevol país.
0:05:33.56 -> 0:05:37.85	But there can only be one King of the Pirates!	Però només hi pot haver un Rei dels Pirates!
0:05:37.85 -> 0:05:46.86	"Deadly Attacks One After Another! Zoro and Sanji Join the Battle!"	"Atacs letals un rere l'altre! En Zoro i en Sanji entren en combat!"
0:06:24.98 -> 0:06:29.03	--Oh, what... -- ...Extraordinary power!	-Oh, quina... -Força tan extraordinària!

0:06:30.66 -> 0:06:35.20	So he's the Straw Hat Luffy!	Així que ell és en Ruffy Barret de Palla!
0:06:43.96 -> 0:06:46.51	He's out of our league!	És massa fort, per a nosaltres!
0:06:46.51 -> 0:06:48.84	Where do you think you're going?	A on creieu que aneu?
0:06:48.84 -> 0:06:53.72	If you run from your enemy on this historic day for the Fish-Men, you deserve death.	Si fugiu del vostre enemic durant aquest dia històric per als tritons, mereixereu la mort.
0:06:56.64 -> 0:06:58.43	We may have lost 50,000.	Potser hem perdut 50.000 efectius.
0:07:01.44 -> 0:07:03.31	But...	Però...
0:07:03.81 -> 0:07:06.32	...we are still 50,000 strong!	...encara en tenim 50.000 més!
0:07:09.49 -> 0:07:14.83	The Straw Hats always shatter our dreams. They're our...	Els del Barret de Palla sempre esclafen els nostres somnis.
0:07:14.83 -> 0:07:16.74	...worst enemy!	Són el nostre pitjor enemic!
0:07:24.33 -> 0:07:26.30	And Jimbei!	I en Jinbe!
0:07:26.92 -> 0:07:31.18	He lives Otohime's dream and befriends humans!	Segueix el somni de l'Otohime i és amic dels humans!
0:07:31.18 -> 0:07:35.10	But that's not the future we Fish-Men want!	Però no és el futur que volem els tritons!
0:07:35.10 -> 0:07:39.77	He's right! Straw Hat is nothing! He's just a human!	Té raó! El Barret de Palla no és res! Només és un humà!
0:07:39.77 -> 0:07:43.98	And Jimbei betrayed the Fish-Men! Let's kill them both!	I en Jinbe va trair els tritons! Matem-los, a tots dos!
0:07:52.78 -> 0:07:56.95	Luffy! I wish you left more than 50,000 of them for me.	Ruffy! M'hauria agradat que em deixessis més de 50.000 per a mi.
0:07:56.95 -> 0:07:58.70	Oh, sorry.	Oh, perdona.
0:07:59.16 -> 0:08:01.04	Don't get so excited.	No t'ho creguis tant.
0:08:01.04 -> 0:08:01.87	Huh?	Eh?
0:08:01.87 -> 0:08:05.29	I'll go for 30,000! Okay, Moss Head?	Jo me'n carregaré 30.000! Entesos, cap de molsa?
0:08:05.29 -> 0:08:07.46	Shut up, Mr. Nosebleed.	Tanca la boca, sang del nas.
0:08:07.46 -> 0:08:08.46	Huh?	Eh?
0:08:11.59 -> 0:08:14.97	You audience babies!	Ei, macos del públic!
0:08:14.97 -> 0:08:20.10	Okay! Let me do one song for the beginning of the battle!	Vinga! Deixeu-me fer una cançó per l'inici de la batalla!
0:08:26.98 -> 0:08:30.44	They're not here to see you.	No són aquí per veure't a tu.
0:08:31.94 -> 0:08:35.11	As always, Robin-san's so cool!	Robin, ets sempre tan guai!
0:08:35.11 -> 0:08:39.16	They weren't listening at all, were they?	No ens escolten gens, oi?
0:08:39.16 -> 0:08:41.58	That's because I whispered it!	Això és perquè ho he dit molt fluix!
0:08:41.58 -> 0:08:44.96	--What?! --He has too much pride.	-Què?! -Que n'és, d'orgullós.
0:08:47.17 -> 0:08:48.34	Kill them!	Mateu-los!

0:08:51.17 -> 0:08:54.38	--Let's show them... --...How great Fish-Men are!	-Demostreu-los... -...la grandesa dels tritons!
0:09:02.89 -> 0:09:04.39	Let's do it!	Som-hi!
0:09:04.39 -> 0:09:06.31	Third Gear!	Gear Third!
0:09:09.36 -> 0:09:13.74	I don't care if there're thousands of you! Just bring it on!	M'és igual si en sou milers! Ataqueu d'una vegada!
0:09:13.74 -> 0:09:16.45	Gum-Gum...	Pistola Gegant...
0:09:16.45 -> 0:09:19.58	--Here he comes! --What's wrong with his hand?!	-Que ja ataca! -Què li passa a la mà?!
0:09:19.58 -> 0:09:23.37	...Giant Pistol!	...de Goma Goma!
0:09:29.00 -> 0:09:31.46	All right, let's join him.	Molt bé, lluitem amb ell.
0:09:31.46 -> 0:09:33.67	That fool didn't wait for us again.	Aquell ruc no ens espera, per variar.
0:09:35.17 -> 0:09:39.85	I've got to do this, after seeing tears in Shirahoshi-chan's eyes.	Ho he de fer, sobretot perquè he vist plorar la Shirahoshi.
0:09:40.76 -> 0:09:44.39	You must have been trying so hard to protect...	Ha hagut de ser molt difícil intentar protegir...
0:09:44.39 -> 0:09:48.06	...that small "sprout" single-handedly, day after day.	...aquella petita "llavor" tota sola, dia rere dia.
0:09:48.06 -> 0:09:51.98	But let us protect it for you this time.	Però deixa'ns protegir-la per vostè, aquesta vegada.
0:10:00.12 -> 0:10:03.95	Men who can't wipe away the tears from women's eyes aren't real men.	Els homes que no poden eixugar les llàgrimes de les dones, no són homes de veritat.
0:10:03.95 -> 0:10:06.12	Let's wreck these guys!	Destrossem aquesta gent!
0:10:07.00 -> 0:10:11.84	When this is over, let's have a drink at the Mermaid Cafe, Shirahoshi-chan!	Quan tot això s'acabi, anem a prendre alguna cosa al Cafè de la Sirena, Shirahoshi!
0:10:11.84 -> 0:10:13.30	Drop dead!	Matem-los!
0:10:22.76 -> 0:10:25.89	Collier Shoot!	Cop al coll!
0:10:27.02 -> 0:10:30.98	I won't let you destroy this Mermaid paradise!	No permetré que destruiu aquest paradís de les sirenes!
0:10:33.27 -> 0:10:37.19	They'll either give up or be wiped out.	O es rendiran o seran eliminats.
0:10:38.86 -> 0:10:40.70	108...	Canó...
0:10:40.70 -> 0:10:42.91	...Pound Phoenix!	...del 108!
0:10:58.72 -> 0:11:00.63	What are you looking at, woman?!	Què mires, dona?!
0:11:01.39 -> 0:11:06.43	There are some important historical resources here on the Fish-Man Island!	Hi ha alguns recursos històrics importants aquí, a l'Illa dels Tritons!
0:11:06.43 -> 0:11:12.02	You can't just rampage around destroying things!	No podeu tornar-vos bojós i posar-vos a destrossar coses!
0:11:12.02 -> 0:11:16.82	Whether it's the citizens or the kingdom or the history.	Tant si es tracta dels ciutadans, del regne, o de la història.
0:11:16.82 -> 0:11:18.99	Trienta Fleurs...	Trenta Flors...
0:11:21.03 -> 0:11:21.74	What's this?!	Què és això?!
0:11:21.74 -> 0:11:22.86	...Clutch!	...Tanca!

0:11:26.49 -> 0:11:28.79	They're so excited!	Sí que estan engrescats!
0:11:28.79 -> 0:11:31.25	It's a nice day to do a concert!	Fa un bon dia per a un concert!
0:11:43.39 -> 0:11:46.01	Everybody say "ho"!	Que tothom digui "ho"!
0:11:52.81 -> 0:11:55.98	Today's audience is awesome!	El públic d'avui és genial!
0:12:02.65 -> 0:12:04.78	I got him!	Ja el tinc!
0:12:06.16 -> 0:12:07.53	Kung Fu Boost!	Ultrakung Fu!
0:12:11.20 -> 0:12:13.08	H-He transformed himself!	S'ha transformat!
0:12:14.83 -> 0:12:17.79	I don't care how many at once - just bring it on!	Tant se val quants en sigueu, ataqueu d'una vegada!
0:12:18.88 -> 0:12:20.80	Th-The racoon shape-shifted!	A-aquell os rentador ha canviat de forma!
0:12:20.80 -> 0:12:22.92	I'm not a racoon!	No soc un os rentador!
0:12:24.76 -> 0:12:27.93	Special Attack--Green Star "Devil"!	Bala especial, estrella verda: dimoni!
0:12:30.93 -> 0:12:32.48	It's gonna eat me!	Se'm menjarà!
0:12:32.48 -> 0:12:36.06	Take this! Green Stars at random!	Entomeu això! Estrelles verdes a tort i a dret!
0:12:37.98 -> 0:12:43.90	How's that? I'm a Pop Green master! People call me Usopp'n-sama!	Què us sembla? Soc un mestre del Pop Green! La gent em diu "el Gran Usopp"!
0:12:47.32 -> 0:12:47.95	Huh?	Què?
0:12:53.41 -> 0:12:55.54	Thanks, Nami!	Gràcies, Nami!
0:12:55.54 -> 0:13:00.42	I thought you got stronger but some things never change!	Creia que t'havies fet més fort, però hi ha coses que no canvien mai!
0:13:03.97 -> 0:13:06.76	Super it's getting pretty exciting, isn't it?!	Súper! És tot molt emocionant, no?!
0:13:08.14 -> 0:13:12.97	There are 50,000 enemies. This is the perfect opportunity to unveil them!	Hi ha 50.000 enemics. És l'ocasió perfecta per treure'ls!
0:13:12.97 -> 0:13:13.89	Them?!	El què?
0:13:13.89 -> 0:13:16.14	What are they, Franky?!	De què parles, Franky?!
0:13:16.14 -> 0:13:20.19	There are 2 new weapons on the Sunny!	Hi ha dues noves armes al Sunny!
0:13:20.19 -> 0:13:22.03	Who wants to ride along?	Qui les vol conduir?
0:13:22.03 -> 0:13:24.44	What?! New weapons?!	Què?! Armes noves?!
0:13:24.99 -> 0:13:28.91	--Super! Super! I'm super! --Hey, hey! What are they?	-Súper! Súper! Soc súper!! -Ei, ei! Què són?
0:13:28.91 -> 0:13:30.03	Can I ride it?	M'hi podré pujar?
0:13:30.03 -> 0:13:32.33	Is it safer to be onboard than out here?	És més segur ser-hi a bord dins que aquí fora?
0:13:32.33 -> 0:13:37.54	Well, you'll see! You can set your expectations very high!	Bé, ara ho veureu! Més val que tingueu les expectatives altes!
0:13:40.42 -> 0:13:42.96	You are all amazing!	Sou increïbles!
0:13:42.96 -> 0:13:46.76	What are you guys doing?! How pathetic!	Què feu, vosaltres?! Que patètic!
0:13:49.05 -> 0:13:51.56	Try and save the giant Mermaid...	Intenteu salvar la sirena gegant...
0:13:52.68 -> 0:13:56.06	...in the middle of the plaza,	...que hi ha al mig de la plaça,

0:13:56.06 -> 0:13:57.81	if you can!	si podeu!
0:13:57.81 -> 0:13:59.65	Water Shot!	Tret d'aigua!
0:14:14.66 -> 0:14:17.62	Oh, I didn't have to worry.	Oh, no calia que em preocupés.
0:14:22.34 -> 0:14:24.30	What?!	Què?!
0:14:49.32 -> 0:14:54.62	He deflected Captain Hordy's destructive Water Shot...	Ha desviat el destructiu tret d'aigua del capità Hody...
0:14:54.62 -> 0:14:57.12	...with his own Water Shot?!	...amb el seu propi tret d'aigua?!
0:14:57.66 -> 0:15:01.33	That man is a monster, too!	Aquell paio és un monstre, també!
0:15:01.92 -> 0:15:04.67	I don't know how you've attained that much power	No sé com has aconseguit tant de poder,
0:15:04.67 -> 0:15:08.09	but your Fish-Man Karate is very unskilled!	però el teu karate de tritó és de novell!
0:15:08.09 -> 0:15:13.76	He was the first Fish-Man to join the Seven Warlords!	És el primer tritó que es va unir als Set Guerrers del Mar!
0:15:13.76 -> 0:15:18.10	And after he resigned, his bounty exceeded 400 million berries!	I quan va renunciar, el preu pel seu cap va superar els 400 milions de bellies!
0:15:18.73 -> 0:15:22.02	How can we fight a guy like that?!	Com podem lluitar contra algú com ell?!
0:15:22.02 -> 0:15:25.07	Shut up and bring it on!	Calleu i lluiteu, vinga!
0:15:25.07 -> 0:15:29.82	You have to kill us all in order to kill the Princess!	Ens haureu de matar si voleu assassinar la princesa!
0:15:30.78 -> 0:15:33.07	Why are you hesitating?!	Què esteu esperant?
0:15:33.07 -> 0:15:36.41	There is nowhere for you to run!	No podeu fugir enlloc!
0:15:40.37 -> 0:15:42.29	N-No way!	N-No pot ser!
0:15:43.79 -> 0:15:45.25	How boring.	Que avorrit.
0:15:48.38 -> 0:15:49.30	How rude.	Quin cafre.
0:15:51.72 -> 0:15:55.39	Hold your tongue until you've beaten the formidable line of defense...	No xerris gaire fins que no derrotis la formidable línia de defensa...
0:16:00.48 -> 0:16:04.31	...of the New Fish-Man Pirates!	...dels Nous Pirates Tritons!
0:16:05.15 -> 0:16:09.11	We'll even smash that sword you're proud of!	Et trencarem aquestes espases de què estàs tan orgullós!
0:16:10.32 -> 0:16:13.45	Go, Iron Shell Squad!	Va, Esquadró de Closca de Ferro!
0:16:19.58 -> 0:16:20.37	Please!	Per favor!
0:16:21.71 -> 0:16:24.37	Train me as a swordsman!	Entrena'm com a espadatxí!
0:16:43.64 -> 0:16:46.90	They're really just copying what "Hawk-Eye" does!	No fan més que copiar el que fa l'Ulls de Falcó!
0:16:49.19 -> 0:16:52.78	It's a pain in the ass to fight all these weaklings!	És una murga lluitar contra aquests nyicris!
0:16:56.16 -> 0:16:59.08	Here we go again - just like that time!	Ja hi tornem a ser, com aquella vegada!
0:16:59.08 -> 0:17:02.79	I... I swore to become stronger, didn't I?!	Vaig... jurar que em faria més fort, no?!
0:17:12.01 -> 0:17:15.18	I will never lose again!	No tornaré a perdre mai!

0:17:17.09 -> 0:17:19.05	Three-Sword Style!	Estil de tres katanes!
0:17:27.27 -> 0:17:30.11	Black Rope Dragon Twister!	Tornado del drac gegant!
0:17:38.41 -> 0:17:39.49	What?!	Què?!
0:17:39.49 -> 0:17:43.08	He cut through their iron shells as if they were fruit!	Ha tallat les closques de ferro com si fossin fruita!
0:17:43.08 -> 0:17:47.87	What was that attack?! It looked like the Grim Reaper's scythe or something!	I aquest atac? Semblava la dalla de la mort o alguna cosa així!
0:17:47.87 -> 0:17:49.42	I-It's still going on!	N-no para!
0:17:52.46 -> 0:17:55.55	--It won't stop! --It's like a cyclone of blades!	-No s'aturarà! -És com un cicló de talls!
0:17:55.55 -> 0:17:59.72	--Run! Or you're gonna get cut! --Don't come after us!	-Correu! O acabareu trinxats! -No ens seguïu!
0:18:01.14 -> 0:18:02.89	It'll chase you to hell's end!	Us perseguirà fins la fi de l'infern!
0:18:05.52 -> 0:18:07.77	Use your brains, fools!	Feu servir el cap, rucs!
0:18:08.81 -> 0:18:10.40	Use your bubbles to float!	Utilitzeu les bombolles per flotar!
0:18:13.61 -> 0:18:14.94	Let's hit them from the sky!	Ataqueu-los des del cel!
0:18:14.94 -> 0:18:17.40	Kill Princess Shirahoshi!	Mateu la princesa Shirahoshi!
0:18:20.16 -> 0:18:21.66	How sneaky.	Que esmunyedissos.
0:18:21.66 -> 0:18:23.24	Outta my way!	Sortiu del mig!
0:18:24.33 -> 0:18:26.66	We'll impale you all!	Us perforarem a tots!
0:18:26.66 -> 0:18:27.91	Go, Harisenbon!	Ves-hi, Harisenbon!
0:18:30.21 -> 0:18:35.96	It's the Sea Urchin Spike Unit led by Commander Harisenbon!	És la Unitat d'Eriçons de Mar liderada pel comandant Harisenbon!
0:18:35.96 -> 0:18:39.09	Impale that kick-fighting guy!	Perforeu aquell paio de les puntades de peu!
0:18:40.30 -> 0:18:43.72	Hari, sen, bon!	Hari, sen, bon!
0:18:43.72 -> 0:18:47.18	Now, you have nowhere to hide!	Ara, no pots fugir enlloc!
0:18:47.18 -> 0:18:49.39	Sanji-san, watch out!	Sanji, ves amb compte!
0:18:49.39 -> 0:18:53.86	How can you act so relaxed?! Hey!	Com pots estar tan tranquil?! Ei!
0:19:01.20 -> 0:19:03.37	It's been a while already...	Ja ha passat un temps...
0:19:03.37 -> 0:19:06.41	Sanji-kun!	Sanji!
0:19:09.12 -> 0:19:11.08	I ran.	Vaig córrer.
0:19:11.08 -> 0:19:13.59	Wait, candy-chan!	Espera, caramel-let!
0:19:13.59 -> 0:19:15.34	No way, screw you!	I un rave, a la porra!
0:19:15.34 -> 0:19:18.51	I brought my favorite dress for you!	He dut el meu vestit favorit per a tu!
0:19:18.51 -> 0:19:22.80	--Put it on! --You don't need to be shy!	-Posa-te'!! -No siguis tan tímid!
0:19:22.80 -> 0:19:25.64	I said I won't wear it! I'm not being shy!	He dit que no me'l posaré! No soc tímid!
0:19:27.68 -> 0:19:31.60	In the rain, in the snow,	Quan plovia, quan nevava,
0:19:33.31 -> 0:19:36.90	in the rolling thunder, I ran and ran...	quan tronava... jo corria i corria.
0:19:39.28 -> 0:19:43.45	Go to hell, kick-fighting guy!	Ves a l'infern, paio de les puntades de peu!

0:19:43.74 -> 0:19:46.24	You silly boy!	No siguis ruc!
0:19:46.24 -> 0:19:50.62	Do you think you can escape us forever?!	Et creus que podràs escapar-te de nosaltres per sempre?!
0:19:50.62 -> 0:19:52.37	Sanji-kun!	Sanji!
0:19:52.87 -> 0:19:56.84	I shouldn't have trouble dealing with these fools!	No m'hauria de costar desfer-me d'aquests idiotes!
0:19:56.84 -> 0:20:00.22	Sanji-kun!	Sanji!
0:20:00.22 -> 0:20:03.80	Damn you!	Càsum tot!
0:20:03.80 -> 0:20:05.72	Stop! Sanji!	Para! Sanji!
0:20:10.43 -> 0:20:15.52	Do I forget what happened at Sabaody, already?!	Que ja m'he oblidat de què va passar a Sabaody?!
0:20:15.52 -> 0:20:19.36	Sanji-kun!	Sanji!
0:20:19.36 -> 0:20:22.65	What I need to do now is to get all the Vital Recipes	El que necessito és aconseguir les Receptes Vitals
0:20:22.65 -> 0:20:24.61	from the grand masters of the New Kama Kempo!	dels grans mestres del Newkama Kenpo!
0:20:24.61 -> 0:20:25.53	You fools will...	Colla de rucs...
0:20:25.53 -> 0:20:28.41	Sanji-kun!	Sanji!
0:20:28.41 -> 0:20:31.04	You let your guard down, candy boy!	Has abaixat la guàrdia, caramel·let!
0:20:31.04 -> 0:20:32.50	What?	Què?
0:20:33.58 -> 0:20:35.71	Sanji-kun!	Sanji!
0:20:37.25 -> 0:20:40.38	You're already surrounded by New Kamas!	Estàs envoltat de nous transvestits!
0:20:41.88 -> 0:20:43.93	Sanji-kun!	Sanji!
0:20:44.59 -> 0:20:46.93	Sanji-kun-kun!	Sanji!
0:20:46.93 -> 0:20:49.85	Sanji-kun-kun-kun!	Sanji!
0:20:53.64 -> 0:20:57.19	Then one day, I finally got cornered and...	Fins que un dia, vaig acabar totalment envoltat i...
0:21:13.33 -> 0:21:14.62	I ran...	Vaig córrer...
0:21:15.50 -> 0:21:19.17	Ouch, ouch! Ow, ow, ow... Huh? Where did he go?	Au, au! Ai, ai, ai... Eh? On s'ha ficat?
0:21:26.38 -> 0:21:27.84	I ran...	I córrer...
0:21:27.84 -> 0:21:30.97	Sanji-kun!	Sanji!
0:21:33.06 -> 0:21:34.81	And I...--	I vaig...
0:21:35.60 -> 0:21:36.98	...ended up...	...acabar...
0:21:39.36 -> 0:21:41.23	...flying!	...volant!
0:21:44.32 -> 0:21:46.24	He's up there!	És allà dalt!
0:21:47.70 -> 0:21:49.28	Sky...	Pas...
0:21:49.28 -> 0:21:50.83	...Walk!	...Aeri!
0:21:51.83 -> 0:21:56.37	Cool! Sanji is in the air! Like those people in the past!	Que guai! El Sanji vola! Com aquella gent de fa un temps!
0:22:03.59 -> 0:22:07.76	That's the Moon Walk of CP9's!	És el Pas de Lluna del CP9!
0:22:08.63 -> 0:22:10.47	Hey, you guys!	Ei, vosaltres!
0:22:10.47 -> 0:22:12.76	--What?! --He's flying!	-Què?! -Vola!
0:22:12.76 -> 0:22:16.81	If you wanna talk to Shirahoshi-chan, you need to talk to me first!	Si voleu parlar amb la Shirahoshi, primer heu de parlar amb mi!
0:22:17.52 -> 0:22:19.52	I'm the notorious knight...	Soc tot un cavaller...
0:22:19.52 -> 0:22:21.44	...here to protect you!	...i he vingut a protegir-te!

0:22:21.44 -> 0:22:23.32	Sanji-chin-sama!	Sanji!
0:22:23.32 -> 0:22:25.94	Don't push your luck too far!	No temptis tant la teva sort!
0:22:27.57 -> 0:22:28.95	Let's cook these small fries!	Ara cuinaré tots aquests patates!
0:22:30.28 -> 0:22:32.95	Diable Jambe...	Cama del diable...
0:22:32.95 -> 0:22:35.41	...Poele a Frire...	...paella...
0:22:35.41 -> 0:22:37.16	...Spectre!	...d'espectre!
0:22:55.22 -> 0:22:56.10	Hey, you!	Ei, tu!
0:22:59.64 -> 0:23:03.52	It's gonna be over soon so just stay still!	Això acabarà aviat, així que no et moguis!
0:23:06.11 -> 0:23:09.57	Doesn't matter if there are 100,000 or 1,000,000!	Tant se val si en sou 100.000 o un milió!
0:23:09.57 -> 0:23:12.66	We'll just beat them all!	Us derrotarem a tots!
0:23:23.13 -> 0:23:24.75	Brooke and Robin use the	En Brook i la Robin fan servir
0:23:24.75 -> 0:23:27.10	exquisite techniques learned in their two years	les grans tècniques que han après durant aquests dos anys
0:23:27.10 -> 0:23:29.09	of training to defeat their opponents.	d'entrenament per tal de derrotar els seus enemics.
0:23:29.09 -> 0:23:33.64	But the New Fish-Man Pirates' Deadly Venom Squad begin a counterattack,	Però la Unitat de Verí Mortal dels Nous Pirates Tritons comencen a contraatacar
0:23:33.64 -> 0:23:35.93	things start getting dangerous	i tot comença a ser perillós
0:23:35.93 -> 0:23:39.18	when Franky, Usopp and Chopper	quan en Franky, l'Usopp i en Chopper
0:23:39.18 -> 0:23:41.31	bring out a wondrous new weapon!	treuen una arma nova meravellosa!
0:23:41.31 -> 0:23:42.73	On the next episode of One Piece!	En el pròxim episodi de <i>One Piece</i> !
0:23:42.73 -> 0:23:45.69	"Unveiled! The Secret Weapons of the Sunny!"	"Revelades! Les armes secretes del Sunny!"
0:23:45.69 -> 0:23:48.03	I'm gonna be King of the Pirates!!	I jo seré el futur Rei dels Pirates!!

9.- BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Ainaud, Jordi, Espunya, Anna i Pujol, Dídac. (2003). *Manual de traducció anglès-català*. Eumo Editorial. ISBN: 84-9766-037-4.

Augusta da Costa Vieira, María (1995). *Autorreferencialidad textual y construcción del personaje Don Quijote*, a Actas II del Congreso Internacional, Centro Virtual Cervantes. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a https://cvc.cervantes.es/literatura/cervantistas/congresos/cg_II/cg_II_32.pdf

Cavall Fort 137/138 (1969). Informació sobre el primer manga publicat a Catalunya. [En línia] [Consultat el 27/12/22]. Disponible a <https://www.listadomanga.es/coleccion.php?id=4002>

Chaume, Frederic. (2003). *Doblatge i subtitulació per a la TV*. Eumo Editorial. ISBN: 84-9766-027-7.

Doblatge català de One Piece, article sobre *One Piece* emès a Catalunya extret de la wikia catalana de *One Piece*. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/ca/wiki/Doblatge_catal%C3%A0_de_One_Piece

Doctor Who (2013). *The Eleventh Doctor Meets The Curator (Tom Baker)*, *Doctor Who*. BBC. Fragment de "The day of the Doctor", escrit per Steven Moffat, en què es veu el cameo de l'actor Tom Baker interpretant el conservador de la National Gallery. [Vídeo en línia] [Consultat el 20/10/22]. Disponible a https://www.youtube.com/watch?v=1cbQVfVfSrI&ab_channel=DoctorWho

El Racó del Manga (2022). Fragment del directe emès el 17 de novembre de 2022 sobre el redoblatge de *One Piece Film Red*. Penjat al meu canal personal com a vídeo ocult. [En línia] Disponible a <https://youtu.be/3pbD5qtSdlk>

Escorihuela, Laura (1999). Traducció catalana de *Harry Potter i la cambra secreta* (Rowling, J.K., 1998), Editorial Empúries, p. 152.

Escorihuela, Laura (1999). Traducció catalana de *Harry Potter i la pedra filosofal* (Rowling, J.K., 1997), Editorial Empúries, p. 17.

Fitxa terminològica de l'arròs amb mongeta azuki. TERMCAT, diccionari en línia. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a <https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/201/fitxa/MzQyOTQ0MQ%3D%3D>

Fuentes Luque, Adrián. (2015). *El lenguaje tabú en la traducción audiovisual. Límites lingüísticos, culturales y sociales*. Universitat Pablo de Olavide. ISSN-e 2444-197X. [En línia] [Consultat el 19/10/22]. Disponible a <https://cvc.cervantes.es/lengua/eaesla/pdf/01/70.pdf>

Hurtado, Amparo (1996). *La enseñanza de la traducción*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I.

Informació sobre el canal SX3

- “La televisión de Cataluña dedicará una parte de su programación a la emisión de todos estos animes” (2022), Nintenderos. [En línia] [Consultat el 29/12/22]. Disponible a <https://www.nintenderos.com/2022/10/la-televisio-de-cataluna-dedicara-una-part-de-su-programacion-a-la-emision-de-todos-estos-animes/>
- “Sakura torna a la televisió catalana amb una nova sèrie” (2022), Vilaweb. [En línia] [Consultat el 29/12/22]. Disponible a <https://www.vilaweb.cat/noticies/sakura-televisio-catalana-nova-serie/>

Informació sobre Javier Pérez Alarcón

- Compte de Twitter personal des del qual vaig entrar en contacte amb ell. [En línia]. Disponible a <https://twitter.com/javipalarcon>
- Fitxa de traductor al lloc web Eldoblaje. [En línia] [Consultat el 29/10/22]. Disponible a <https://www.eldoblaje.com/datos/FichaOcupacion.asp?id=101223&ocupacion=traductor>
- Informació personal com a professor a l'Escola de doblaje de cançons. [En línia] [Consultat el 29/10/22]. Disponible a <https://www.escueladedoblajedecanciones.com/javier-perez-alarcon>
- Perfil professional de LinkedIn. [En línia] [Consultat el 29/10/22]. Disponible a <https://www.linkedin.com/in/javierperezalarcon/?originalSubdomain=es>

Informació sobre Lluís Comes i Arderiu

- Compte de Twitter personal des del qual vaig entrar en contacte amb ell. [En línia] [Consultat el 29/10/22]. Disponible a <https://twitter.com/ComesLluis>
- Fitxa de traductor al lloc web Eldoblaje. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://www.eldoblaje.com/datos/FichaOcupacion.asp?id=101701&ocupacion=traductor>
- Fitxa de traductor al lloc web Eldoblatge. [En línia] [Consultat el 29/10/22]. Disponible a https://www.eldoblatge.com/lLista_professional_complet.php?idprof=437
- *Lluís Comes, traductor de cinema: “el doblatge és un bon invent”* (2011), Diari de Sabadell. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://www.diaridesabadell.com/2011/11/07/lluis-comes-traductor-de-cinema-el-doblatge-es-un-bon-invent/>
- Pérez de la Torre, Jorge (2019). *Historia del doblaje catalán de los clásicos de Waly Disney*, Universitat Rovira i Virgili, Departament d'Història i Història de l'Art. Informació sobre la seva feina com a traductor audiovisual. [En línia]

[Consultat el 29/10/22]. Disponible a <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/668967/TESt.pdf?sequence=1>

Informació sobre Quico Rovira-Beleta

- Compte de Twitter personal des del qual vaig entrar en contacte amb ell. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://twitter.com/quicorb>
- Fitxa de traductor al lloc web ElDoblaje. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://www.eldoblaje.com/datos/FichaOcupacion.asp?id=487&ocupacion=traductor>
- Perfil al lloc web de Premios Atræ. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://premios.atrae.org/quico-rovira-beleta/>
- Perfil professional de LinkedIn. [En línia] [Consultat el 30/10/22]. Disponible a <https://www.linkedin.com/in/quicorovirabeleta/?originalSubdomain=es>

Llista de paròdies fetes a la sèrie *Gintama* (creació, 8 de gener de 2013; darrera actualització, 22 de juliol de 2022). Article *Parodies* de la wiki anglesa de *Ginama*. [En línia] [Consultat el 23/10/22]. Disponible a <https://gintama.fandom.com/wiki/Parodies>

Material de consulta per a l'elaboració i l'ús del glossari:

- Guions en castellà del lloc web Pirate-King, que han servit per ubicar les tècniques en capítols concrets del manga i després poder-los ubicar en el seu equivalent d'anime. [En línia]. Disponible a https://www.pirate-king.es/esp_manga.html
- Lloc web amb tots els episodis doblats de *One Piece*, *One Piece Català*. [En línia]. Disponible a <https://onepiece.xarxacatala.cat/show-online>
 - Episodis consultats: 1, 12, 17, 19, 31, 40, 41, 88, 92, 117, 119, 132, 170, 173, 212, 250, 268, 271, 272, 273, 286, 288, 290, 291, 296, 298, 300, 314, 343, 360, 375, 381, 387, 403, 413, 430, 434, 471 i 516.
- Lloc web d'on he extret l'episodi 555 per poder utilitzar el glossari terminològic. Subtítols oficials en anglès de Crunchyrol. [En línia] Disponible a <https://nyaa.si/view/1458908>
- Pel·lícules doblades en català: *One Piece Gold*, *One Piece Estampida*. Ambdues consultades amb format físic en Blu-ray de la distribuïdora Selecta Visión.
- Wiki anglesa per ubicar les aparicions de les tècniques i altres conceptes:
 - *Armada*, article *Marines*. [En línia]. Disponible a <https://onepiece.fandom.com/wiki/Marines>
 - *Bala mortal*, article *Usopp's Arsenal*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Usopp%27s_Arsenal/Ginga_Pachinko

- *Canó del 36*, article *Two Sword Style*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Three_Sword_Style/Two_Sword_Style
- *Caragol Telèfon*, article *Den Den Mushi*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Den_Den_Mushi
- *Els Quatre Emperadors*, article *Four Emperors*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Four_Eemperors
- *Els Set Guerrers del Mar*, article *Seven Warlords of the sea*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Seven_Warlords_of_the_Sea
- *Estil de tres sabres*, article *Three Sword Style*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Three_Sword_Style
- *Gear Second*, article *Gear 2 Techniques*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Gomu_Gomu_no_Mi/Gear_2_Techniques
- *Haki*, article *Haki*. [En línia]. Disponible a <https://onepiece.fandom.com/wiki/Haki>
- *Kairoseki*, article *Seastone*. [En línia]. Disponible a <https://onepiece.fandom.com/wiki/Seastone>
- *Nou, épaule*, article *Black Leg Style*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Black_Leg_Style
- *Pistola Jet de Goma Goma*, article *Gear 3 Techniques*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Gomu_Gomu_no_Mi/Gear_3_Techniques
- *Temps de núvols*, article *Clima-Tact*. [En línia]. Disponible a https://onepiece.fandom.com/wiki/Art_of_Weather/Clima-Tact
- *Tritons*, article *Fish-Men*. [En línia]. Disponible a <https://onepiece.fandom.com/wiki/Fish-Men>

Pàmies, Xavier (2008). Traducció catalana de *Harry Potter i les relíquies de la mort* (Rowling, J.K., 2007), Editorial Empúries, p. 131, 316.

Polònia (2013). Paròdia de la cançó "A whole new world" d'*Aladdin* interpretada per Queco Novell i Agnès Busquets, 31 d'octubre de 2013. [En línia] [Consultat el 24/10/22]. Disponible a <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/polonia/polonia-31102013/video/4742495/> (minuts 1:40 a 5:40). També disponible a https://www.youtube.com/watch?v=pUmxlR9NwkQ&ab_channel=Fly205Productions

Rowling, J.K. (1998). *Harry Potter and the Chamber of Secrets*. Bloomsbury, p. 143. Edició anglesa trobada en format PDF al lloc web Booksdrive.org. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a <https://booksdrive.org/wp-content/uploads/2021/09/Harry-potter-chamber-of-secret-3.pdf>

Rowling, J.K. (2007). *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Bloomsbury, p. 97 i 118. Edició anglesa trobada en format PDF al lloc web Booksfree.org. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a <https://www.booksfree.org/harry-potter-and-the-deathly-hallows-pdf-free-download-adb/>

Rowling, J.K. (1997). *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. Bloomsbury, p. 18. Edició anglesa trobada en format PDF al lloc web de Canonbury Primary School. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a http://canonburyprimaryschool.co.uk/wp-content/uploads/2016/01/Joanne-K.-Rowling-Harry-Potter-Book-1-Harry-Potter-and-the-Philosophers-Stone-EnglishOnlineClub.com_.pdf

Toy Story 2 (1999). Fragment de la pel·lícula amb doblatge en castellà en què es mostra una metareferència a Star Wars. Penjat al meu canal personal com a vídeo ocult. [En línia] Disponible a <https://youtu.be/fVPPi5RR98M>

Turrero, Claudia (2020). *La coherencia terminológica en la traducción profesional*. Lloc web de Claudia Turrero Traducción. [En línia] [Consultat el 17/10/22]. Disponible a <https://ctbtraduccion.com/la-coherencia-terminologica-en-la-traduccion-profesional/>

Wolf, Werner (2009). *Metareference across Media. Theory and Case Studies*. Editorial Rodopi, p. 409-423. Trobada en format PDF al lloc web de Docero Brasil. [En línia] [Consultat el 28/10/22]. Disponible a <https://doceru.com/doc/nnc0ec1>